

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н-6.01

Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

(повна назва кафедри)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

з основ образотворчого мистецтва з методикою керівництва

(назва дисципліни)

на тему

**«Декоративно-прикладне мистецтво як засіб
формування творчої особистості дітей старшого
дошкільного віку»**

Студента (ки) II курсу групи 21-ДО
спеціальності «Дошкільна освіта»

Гниденко С.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник канд. пед. наук, доцент Корякіна І.В.

(посада, вченезвання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

2021 р.

Зміст

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи декоративно-прикладного мистецтва як засобу формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку	6
1.1. Історичне становлення декоративно-прикладного мистецтва в Україні та його основні осередки	6
1.2. Особливості ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з декоративно-прикладним мистецтвом.....	17
1.3. Вплив засобів декоративно-прикладного мистецтва на формування творчих здібностей дошкільників.....	25
1.4. Характерні особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку.....	32
Висновок до першого розділу	
Розділ 2. Експериментальне вивчення впливу декоративно-прикладного мистецтва на формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку	41
2.1. Отримання попередніх показників рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	41
2.2. Формування творчих здібностей дітей засобами декоративного розпису на заняттях зображувальної діяльності.....	47
2.3. Порівняльний аналіз отриманих результатів.....	54
Висновок до другого розділу	
Висновки	60
Список використаних джерел	62
Додатки	

Вступ

Актуальність теми дослідження. В умовах відродження української культури вагомим значенням набуває естетичне виховання дітей. Повнота духовного світу дитини залежить від розуміння і власного переосмислення краси природи, мистецтва, праці й людських стосунків. При цьому гармонійність естетичного виховання важлива на різних вікових етапах становлення особистості. Вже в дошкільному віці необхідно формувати у дітей почуття прекрасного, вміння розуміти й цінувати твори мистецтва, зокрема декоративного, практично займатися різними видами художньої творчості.

Естетичне виховання - це унікальний процес становлення творчо активної особистості дитини, здатної бачити, відчувати, милуватися, споглядати, любити, творити прекрасне в житті та мистецтві. Виховання творчо активної особистості є ключем до процесу залучення дитини до пізнання світу через твори мистецтва і образотворення в різних видах мистецької діяльності.

У Законі України «Про дошкільну освіту та виховання» вказано, що формування особистості дитини, розвитку її творчих здібностей, пізнавальної активності є завданням дошкільної освіти та виховання. Крім того, однією з вимог до змісту освіти та виховання є створення умов для самореалізації особистості. Державна національна програма «Освіта» одним із стратегічних завдань визначає формування освіченої творчої особистості, яке вирішується передусім у дошкільному віці.

Проблему розвитку дитячої творчості досліджували Б. Теплов, Л. Виготський, О. Запорожець, А. Леонтьєв та ін. Так, Л. Виготський зауважував, що творча діяльність перебуває в прямій залежності від багатства й різноманітності попереднього досвіду людини, оскільки цей досвід є матеріалом, з якого зводяться будівлі фантазії. Чим багатший досвід людини, тим більший матеріал, яким володіє її уява.

Важливу роль декоративного мистецтва у розвитку творчих здібностей дітей підкреслювали Є. Фльоріна, Н. Сакуліна, Н. Ветлугіна, Є. Ігнат'єва, О.

Васильєва, О. Ковальська. Основою дитячої образотворчості Є. Фльоріна вважала навчання засобам художньої виразності, оскільки під час складання композиції візерунка у декоративному малюнку дитина ознайомлюється з виражальними можливостями кольору.

Процес сприймання творів народного декоративного мистецтва досліджували О. Ковальов, Ю. Максимов, О. Рогальова, О. Усова. їхні напрацювання свідчать про те, що предмети народної творчості викликають у дітей жвавий інтерес. При цьому діти надають перевагу тим зразкам декоративного мистецтва, які відзначаються образною художньою виразністю і довершеною фактурою. У роботах О. Бакушинського і О. Усової започатковано ідеї використання народного декоративного мистецтва для розвитку в дошкільників відчуття кольору та сприймання орнаменту.

Значну уваги народному декоративному мистецтву приділяли Л. Скиданова, Л. Сірченко. Вони зазначають, що навчання дошкільників декоративному малюванню ґрунтується на мотивах декоративного мистецтва. В роботах дітей відтворюються дещо спрощені основні елементи, колорит, композиція розписів майстрів декоративного мистецтва.

Серед вчених немає однастайності щодо природи творчих здібностей дошкільників. У вирішенні цього питання склались дві протилежні позиції. В основі першої лежить точка зору, яка полягає в тому, що джерелом творчості дитини є внутрішні творчі сили, котрі зароджуються в надрах дитячої психіки і зводяться до спонтанного моменту, інтуїції. З цього випливає висновок про некерованість процесом розвитку здібностей дітей та шкідливість педагогічного впливу. В основі другого твердження покладено ідею, яка полягає в тому, що джерело творчих проявів шукають у самому житті, у мистецтві. Створення необхідних умов і є гарантією впливу на розвиток творчості дошкільників.

Дослідження можливостей такого культурного явища, як народне декоративно-прикладне мистецтво дає нам змогу оцінити його ефективність для формування творчої особистості дитини. Саме тому ми обрали для дослідження

тему: «Декоративно-прикладне мистецтво як засіб формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку».

Об'єкт дослідження: процес формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: використання технік декоративного розпису на заняттях з образотворчої діяльності.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити вплив декоративно-прикладного мистецтва на формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку

Гіпотеза дослідження: формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку буде мати позитивні результати за умови ознайомлення їх з творами українського декоративно-прикладного мистецтва та використання технік декоративного розпису на заняттях з образотворчої діяльності.

Завдання дослідження:

- 1) на основі аналізу методичних джерел з теми дослідження розкрити сутність понять: декоративний розпис, його види, прийоми розпису;
- 2) розкрити історичне становлення декоративно-прикладного мистецтва України;
- 3) теоретично обґрунтувати вплив засобів декоративно-прикладного мистецтва на формування творчих здібностей дошкільників під час проведення занять з образотворчої діяльності;
- 4) експериментально перевірити на заняттях з образотворчої діяльності вплив декоративного розпису на формування творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Розділ 1. Теоретичні основи декоративно-прикладного мистецтва як засобу формування творчої особистості дітей дошкільного віку

1.1. Історичне становлення декоративно-прикладного мистецтва в Україні та його основні осередки

Народне мистецтво в Україні є складником національного способу життя, виразником його етнічних ідеалів. Любов до рідної мови, обряду, традиційного ремесла і в цілому – до розуміння сутності національних цінностей плекає і формує любов до рідного краю, до своєї Батьківщини. Звернення до життєдайних джерел народного мистецтва, до збереження та оновлення всіх його видів і жанрів - це усвідомлення свого родоводу, духовних традицій, це відродження українського народу. Народне мистецтво за своєю структурою є складним, багатограним явищем культури. Воно охоплює всі види народної творчості - музику, танці, пісні, фольклор, будівництво, прикладне мистецтво, що розвиваються як єдиний комплекс і органічно входять у життя народу протягом усієї історії людства.

Декоративно-прикладне мистецтво є найдавнішим видом художньої діяльності людини. Він включає одяг, меблі, побутовий посуд, тобто світ речей, якими людина користується у своєму житті. Жодна зі сфер творчої діяльності людини не має таких потужних засобів художньої виразності, як прикладне мистецтво. Ми стикаємось із цим мистецтвом, не помічаючи цього. Через особисті речі, предмети побуту людина приймає і формує певний спосіб життя. Предмети побуту несуть на собі відбиток особистості власника, національного та соціального середовища. Як і будь-який інший вид мистецтва, декоративно-прикладне розроблялося відповідно до норм і законів, що стосувались певної історичної епохи. Художник-художник створював зручні у використанні речі, які характеризуються доцільністю та зручністю використання, а також враховували естетичні вимоги свого часу. Тільки поєднання цих характеристик (доцільність, зручність використання, краса) є художньою цінністю предмета, це робить його

надзвичайно художнім твором. Важливо усвідомлено розуміти поняття, визначення, етапи історичного розвитку мистецтва, оцінювати його сучасний стан.

На основі всесвітньо-історичної практики в процесі трудової діяльності розвивались естетичні почуття людини, її вухо, очі, що вчилися бачити красу форм, кольору тощо. Для того, щоб народилося мистецтво, людина повинна була навчитися не тільки користуватися інструментами та з їх допомогою зображувати бачене на камені, в глині, отримувати звуки, а й навчитися художньо-образного сприйняття дійсності. Образне мислення - це ще не мистецтво. Воно стає мистецтвом лише тоді, коли матеріалізується в певних доступних людині засобах - у слові, каменів звуках, жестах, рухах тощо.

Декоративне мистецтво - це особлива галузь художньої творчості, яка підпорядковується своїм законам розвитку, має свою особливу художньо-документальну мову. Головним його призначенням виступає естетичний розвиток матеріального світу, дизайн середовища. Художники своїми творами намагаються естетично прикрасити життя людини, її життя, викладаючи основний принцип єдності краси та доцільності. Водночас декоративне мистецтво є живописною основою життя, воно формує естетичний погляд на людину і активно впливає на її почуття, думки та почуття.

Декор з латинської означає «прикрашати». «Декоративність – це така якісна особливість мистецького твору, що визначається його композиційно-пластичним і колористичним ладом і виступає як одна з форм краси. Тією чи іншою мірою декоративність проявляється в усіх видах просторових мистецтв, а в декоративно-прикладному слугує головною формою вираження змісту і художньої образності . Якість декоративності вимагає особливих прийомів, типу художньо-образного мислення, міфопоетичного ставлення до дійсності» [1, 68].

Декоративне мистецтво являє собою одну з найдавніших галузей художньої діяльності людини, адже людство з давніх часів оточувало себе виробами з кераміки, дерева, різноманітно прикрашеними побутовими речами. Саме їх художній рівень, образне начало зумовлювали розвиток цивілізації і

рівень культури того чи іншого народу, були тісно пов'язані зі звичаями, національними та етнічними особливостями. Їх естетична цінність залежить від конструктивних пластичних і фізичних можливостей матеріалу, різноманітних та особливих прийомів обробки, технологічних секретів [1, 140].

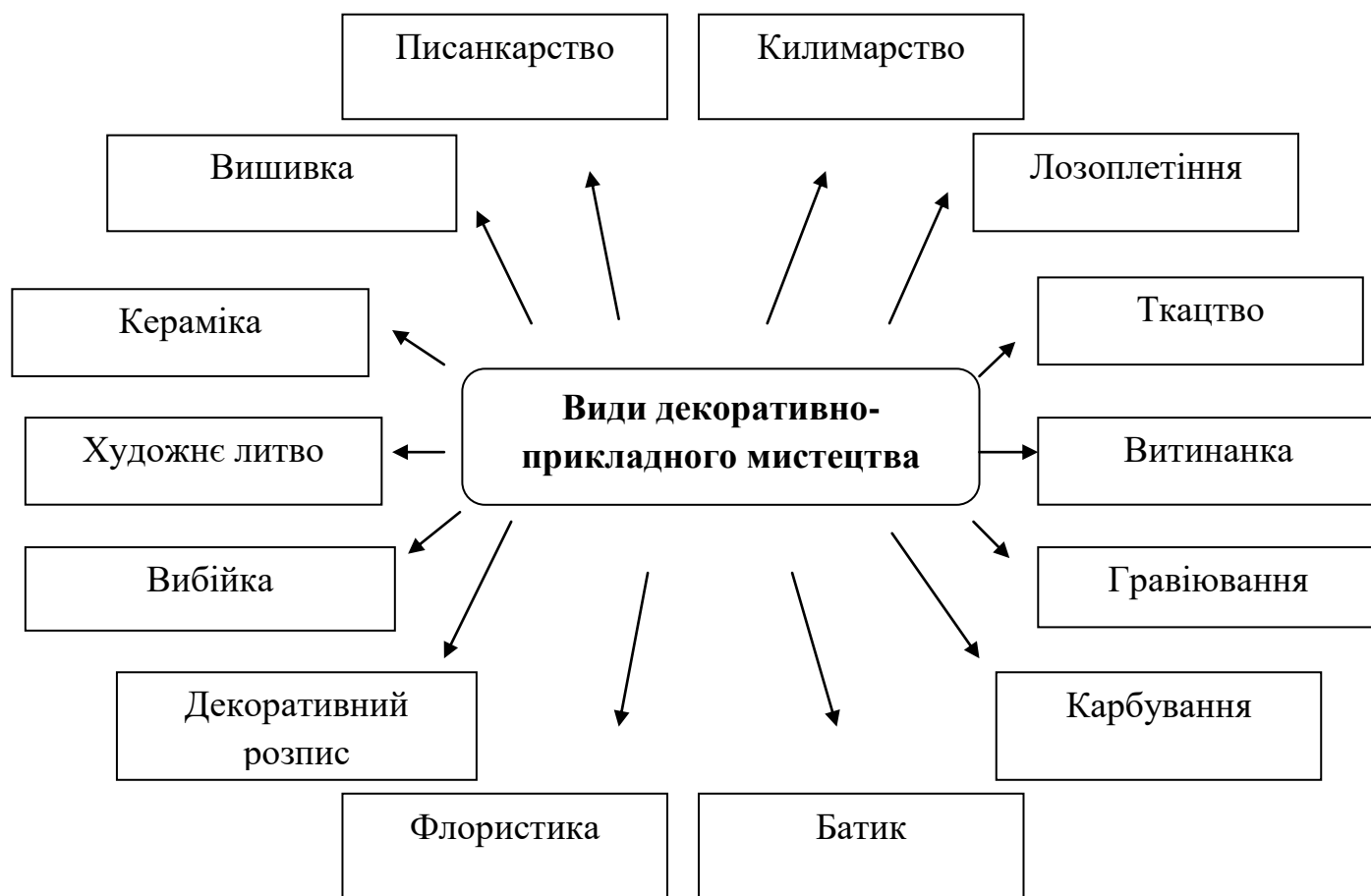
Усвідомлення того, що декоративне мистецтво є особливою галуззю художньої діяльності, яка функціонує за своїми законами творення, має спеціальні засоби художньо-образної виразності та емоційного впливу, свої закономірності розвитку, певні важелі творення навколишнього середовища, сформувалося в естетичній думці лише наприкінці ХІХ ст. Саме найефективніше заявило про себе українське декоративно-прикладне мистецтво у ХХ столітті, як мистецтво високої естетичної наснаженості, саме те мистецтво, що дало можливість відчутти живий суперечливий і водночас яскраво цілісний процес художнього життя. Завдяки збереженню зв'язку з традиціями народної творчості минулих літ, сучасне декоративно-прикладне мистецтво набуває нового змісту, нових властивостей та рис [3, 210].

Народне мистецтво за своїм змістом, метою та виражальними засобами не знає національної замкненості, територіальних обмежень. Воно розвивається на ґрунті всезагального народного досвіду, в постійних процесах взаємовпливів, взаємозв'язків між сусідніми народами. Саме за своєю природою народне мистецтво глибоко правдиве. Воно увібрало в себе багатовіковий історичний досвід народних мас, глибину художнього засвоєння дійсності і саме цим зумовило правдивість образів, захопивши силу їхнього художнього узагальнення.

На сьогоднішній день, декоративне мистецтво являє собою складне та багатогранне художнє явище. Воно розвивається у таких галузях, як народне традиційне (зокрема, народні художні промисли), професійне мистецтво і самодіяльна творчість. Ці галузі є багато змістовні і далеко не тотожні. Між ними існують як тісні взаємозв'язки, так і суттєві розбіжності. Ужиткове декоративно-прикладне мистецтво тісно пов'язане з ремеслами, що формували матеріальну культуру кожного народу. Таким чином, поділ у декоративно-

прикладному мистецтві рясніє назвами різноманітних видів діяльності народних майстрів.

Таблиця 1.1.

Ткацтво - один з найдавніших і найважливіших елементів національної культури України. Художнє ткацтво - це ручне або машинне виготовлення тканин на ткацькому верстаті. Ткацьке виробництво об'єднує підготовку сировини, прядіння ниток, виготовлення з них тканин і заключну обробку: вибілювання, фарбування, ворсування, вибивання тощо.

Килимарство - це виготовлення килимів, а також килимових виробів (гобеленів, доріжок, килимових покриттів) ручним або машинним способом. Килими - це унікальні твори, в яких виявлені висока культура технічного виконання, орнаментальне, композиційне, колористичне багатство. Килим ткали з овечої вовни.

відоме з прадавніх часів і має свою історію. Воно було поширене і в країнах Сходу, і в Стародавньому Римі, і в Київській Русі.

Килими - це унікальні твори, в яких виявлені висока культура технічного виконання, орнаментальне, композиційне, колористичне багатство. Килим ткали з овечої вовни.

Вишивка - найпоширеніший вид народного декоративно-прикладного мистецтва, орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, виконане різними ручними або машинними швами. Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлене різнотиповістю матеріалів, технік виконання орнаментів, композицій, колориту, які мають численні локальні особливості.

Вибійка, розпис (вибиванка, набіка, друкованиця, мальованка, димка, синильниця) - це тканини з візерунками, нанесеними за допомогою різьблених дощок (форм, печатко, стемпів); декорування тканин, коли орнамент утворюється не в процесі ткання, а наноситься на готову тканину, друкується.

Батик – це техніка розпису по тканині за допомогою воску та барвників. Мистецтво прикрашати тканини прийшло до нас з глибини століть, а фарбування та декорування тканин є одним з найдавніших ремесел.

Писанкарство. Любов українського народу до орнаменту яскраво виявилася у писанку на Великдень. Розпис писанок базувався на декоративних обов'язках і суворо дотримувався усталених традицій. Багато звичаїв та обрядів були пов'язані з писанками в народному житті. З «щасливим» візерунком їх ховали навесні в полі або коли розміщували будинок, дівчина дарувала їй писанку нареченому тощо. Орнаменти писанкових яєць, власне, є творчим опрацюванням старовинних мотивів вишивки, ткацтва, скульптури. Вони виконували декоративні техніки українського народного мистецтва. Основна техніка - симетричне розташування орнаменту. У писанках є всілякі прикраси - геометричні, геометричні, квіти. Гуцульські художники часто включають фігури тварин - оленів та сарани, яких немає в прикрасі писанок в інших районах. Розпис писанок має стародавнє язичницьке коріння, характеризується вишуканими

символічними орнаментальними мотивами, геометричними, рослинними, антропоморфними, які чітко підпорядковуються сферичній формі яйця.

Витинанка. Українські народні паперові витинанки як прикраси сільських хат з'являються в середині XIX ст. Орнамент традиційних витинанок - це геометричний і рослинний, трапляються також антропоморфний та зооморфічні фігурки.

Флористика – це техніка створення композиції з природних матеріалів. Зображення у техніці флористики будується за загальними правилами композиції. Оригінальності композиції можуть надати асиметрично розміщені елементи.

Гравюра (від французького «вирізати») – відбиток з основи, на якій попередньо вирізають або прошкрябують зображення. Залежно від матеріалу дошки гравюра буває таких видів: на дереві – ксилографія, на металі – офорт, на лінолеумі – ліногравюра.

Плетіння – це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва. Плетені вироби виготовляють із гнучких рослинних матеріалів – лози, стебел, соломи. Завдяки пружній формі, своєрідному плетенню, ритміці ажурних смужок можна створити різноманітні речі: меблі, предмети побуту, іграшки, елементи одягу. В цьому випадку це предмет побуту – кошик (лозоплетіння).

Гончарство – виготовлення з опаленої гончарної глини різноманітних виробів, зокрема посуду, кахлів, іграшок. Це досить стародавнє ремесло виникло в епоху неоліту, а згодом стало різновидом народного мистецтва. Відоме на території України ще з неолітичних часів. Період розквіту художнього гончарства припадає на XVIII – першу половину XIX ст. У цей час у всіх районах гончарного виробництва з'являються визначні майстри з яскравою індивідуальністю. Вони створюють художньо досконалі форми виробів, розширюють їх асортимент і застосовують нові технічні прийоми декоративного оформлення та обробки. Глина є пластичною під час формування і досить твердою після випалу.

Найпоширенішим типом виробів київського, полтавського, чернігівського та інших центральних районів гончарного виробництва України є червоний керамічний посуд — полив'яний та розмальований. У південних та південно-

західних районах великого по-ширення набула біла полив'яна кераміка. На Тернопільщині зберігається «димлений» посуд з легкою геометричною орнаментикою. Він нагадує стародавню кераміку Київської Русі.

Український одяг – яскраве і самобутнє культурне явище. У народному костюмі відбилися спільність походження й історичної долі. Зберігаючи ознаки різних епох, костюм є джерелом вивчення історії та різновидом декоративно-ужиткового мистецтва.

Одним із найдавніших видів декоративно-ужиткового мистецтва є **декоративний розпис**. Він поширений в усіх куточках України, відомий у багатьох країнах світу.

Народне декоративно-прикладне мистецтво живе на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Воно має більш глибокі зв'язки з історичним минулим, ніколи не розриває ланцюжка локальних і загальних законів, які передаються із покоління в покоління, збагачуються новими елементами.

У свою чергу упродовж багатьох віків славиться народне декоративно-прикладне мистецтво Закарпаття, де найбільш поширеними ще й до сьогодні є такі види декоративно-прикладного мистецтва, як лозоплетіння, художня кераміка, іконопис, обробка дерева, шкіри, тканини, вишивка тощо.

В гірських районах Закарпаття найяскравіше розвинене народне декоративне мистецтво. Виникнення там національного народного мистецтва сягає глибокої давнини. Карпатські ліси забезпечували деревиною різьбярів та бондарів. Отари овець паслися на гірських пасовищах, з їх вовни ткачі виготовляли декоративні покривала, оригінальні килими та тканини для яскравого одягу. З місцевої глини досвідчені гончарі виготовляли різноманітний орнаментований посуд - глечики, миски, тарілки та кахлі. Крім того, славляться також гуцульські шкіряні вироби, кольорові метали, відомі вишиванки та писанки. Найкращі традиції ткачів і вишивальниць вивчаються і розвиваються донині [10,31].

У кожному регіоні крок за кроком сформувався свій усталений характер орнаментальних мотивів, образи яких нав'язні щедрою українською природою та фантазією народних майстрів. Народжені в українських Карпатах естетика та стиль, неможливо сплутати ні з чим іншим. Яскравіше за все вони виражені в декоративно-прикладному мистецтві, один із зразків якого - аутентичний косівський розпис. Ця техніка названа на честь невеликого містечка в Івано-Франківській області - Косова, і сформувалась в окрему традицію на межі XVII і XIX віків. Стилїстика косівського розпису розвивалась з традицій оформлення гуцульської кераміки. Навкруги карпатських сіл знаходили багаті залежи натуральної глини, тому гончарство було одним із самих поширених в регіоні промислів. Технологія декорування карпатської кераміки – «ритування» – є унікальною і не має аналогів по всьому Світі.

Саме завдяки відмінному колориту и графічним мотивам Косівський розпис найчастіше пізнають. Майстри користувалися обмеженою кількістю кольорів: білий, зелений і різні відтінки охри, від світло-жовтої до коричневої. Рідше зустрічаються вкраплення синього кольору. В техніці косівського розпису найчастіше оформлюють посуд і предмети вжитку, дитячі іграшки, сувеніри, декоративні кахлі. Одними з основних елементів косівського розпису виступають – квіти, візерунки, що переходять у геометричний орнамент; птахи та зображення людей у національному гуцульському одязі [11, 56].

Прославилося своїми розписами по всьому світу і село Опішня на Полтавщині. Картини опішні поєднують декоративні та стилізовані форми з пишними квітковими декораціями червоного, зеленого, білого, коричневого та чорного кольорів. Саме вони надають опішнянським розписам унікальність, пишність і чарівність. Для цього розпису притаманні зображення птахів спрощених форм без особливої пишності. Чорне та біле обведення візерунків та контурів також є характерним для цього розпису.

Опішнянський розпис - це здебільшого рослинний орнамент: квіти, грона, колоски, гілки у вигляді букетів та віночків. Своєрідними рисами є світло-жовтий колір візерунка, виконаний природним кольором глини, на червоно-коричневому,

білому або зеленому фоні. Колір візерунка посилюють контрастами блакитного, темно-коричневого, яскраво-зеленого, синього або чорного і поливають прозорою поливою.

Переважно кераміку розписують великим рослинним орнаментом, що складається з нескладних геометричних мотивів, без різких ламаних ліній. Форма квітів - умовна за формою, часто близька до українських настінних розписів. Традиційно жінки розписують вироби. Для розпису використовують кольорові глини-ангоби. Вироби, сформовані на гончарному крузі, спершу поливають рідкою кольоровою глиною, яка створює рівномірний тон. Вже після другої просушки їх розписують за допомогою гумової груші з соломинкою на кінці. Майстриня ставить виріб на гончарний круг і, обертаючи, наносить лінії. Потім, тримаючи виріб на колінах, малює візерунок, починаючи з найбільших елементів, які є опорою всієї композиції. Його розфарбовують після закінчення нанесення контурного малюнку. Труднощі під час виконання такого розпису полягають у тому, що справжній колір ангоба виявляє під глазуру лише після випалу [3, 123].

Оригінальну техніку – «фляндрівку» застосовують для розпису мисок (нанесення кольорів на черепок з подальшим їх розтягуванням спеціальним дротяним гачком). Виріб занурюють у червону глину, ставлять на гончарний круг і починають розписувати. Лінії «розтягують» мідним гачком. Фарба тонкими лініями входить одна в одну, створюючи візерунки. Цей прийом вимагає швидкості та обережності, оскільки після цього його вже неможливо змінити.

Найвідомішим центром декоративного живопису не лише в нашій країні, а й за кордоном, є село Петриківка Дніпропетровської області. Незвичайний петриківський орнамент з'явився у XVII столітті на основі своєрідного запорізького декоративного мистецтва. Особливістю роботи народних майстрів Петриківки було використання декоративних квітів для декоративного оздоблення. Цей орнамент характеризується легкістю та виразністю загального композиційного рішення [12, 131].

Центром виготовлення мальовок – малюнків на тонкому папері в XX ст. стало с. Петриківка. Виконували їх за допомогою дешевих анілінових фарб

(манійки). Мальовки стали широковідомими і досить швидко поширилися далеко за межі села. Паперові прикраси (стрічки-фризи, вазони-букети, гілочки з квітами) наклеювали на ґрунт стіни, дотримуючись старої структури оздоблення селянської архітектури. Поступово утверджувалося і індивідуальне мистецтво талановитих майстрів мальовок: Тетяни Пати, Надії Білокінь, Ярини Пилипенко, Надії Тимошенко.

Притаманною рисою петриківського розпису є те, що весь малюнок, начебто розгорнутий на площині листа, має поверхнєве зображення. При цьому лінії стебел і галузок не перетинаються між собою, а багато елементів розпису (квіти, листи, ягоди і т.п.) мають силуетне зображення, що саме собою підкреслює декоративне зображення розпису. Фігури птахів, звірів, мають здебільшого контурне зображення. Тварин зображують у профіль, а квіти - в анфас.

Сучасний петриківський орнамент характеризується, насамперед, як рослинний, переважно квітучий. Він базується на ретельному вивченні реальних форм місцевої флори та створенні на цій основі уявних, неіснуючих у природі квітів (наприклад, «цибуля» або «кучері»). Широко використовуються садові мотиви (жоржин, зірки, троянд) та луки (ромен, волошки) та ягоди калини, полуниці та винограду. Є також зображення листя, що називаються «папороть», бутони та пухове листя. Для петриківських майстрів характерний надзвичайно точний окомір та дивовижна спритність рук - усі майстри малюють без задалегідь нанесених контурів, не використовуючи ніяких вимірювальних інструментів. Доброчесність роботи досягається письмом тонкою щіткою з котячої шерсті. Окрім кисточки, петриківські майстри використовують також стебла, щіточки та ягоди, а деякі малюють квіти одним пальцем [3, 58].

Петриківські майстри застосовують для розпису на папері яєчну темперу, у настінному розписі - гуаш, яєчну темперу й олійні фарби на ґрунті, а на дереві переважає підлаковий розпис олійними фарбами.

Основними традиційними композиціями петриківського розпису є декоративні панно: «вазон», «букет», окрема «гілка» та «фриз». Особливістю традиційної композиції, наприклад, петриківський «букет» є розташування в

центрі трьох великих квітів, по боках від яких розгалужуються дрібніші квіти і бруньки, що закінчуються витончено вигнутими спіралями та луговими стеблами. Колірне поєднання такого букета завжди ґрунтується на основних моментах стимулювання (в даному випадку - трьох центральних квітках), які ритмічно відповідають, перегукуються з ними дрібними кольоровими точками другорядних елементів композиції.

Колір традиційного петриківського розпису також характеризується поєднанням контрасту основного та додаткових кольорів спектра, причому домінують червоний та зелений кольори. Сьогодні петриківські вчителі, які вже мають специфічну художню професійну підготовку, часто виконують свої композиції на гарячих або холодних гамах.

Загальною рисою творчості майстринь є безпосередність, щирість, загострене відчуття декоративності. Вони будують свої композиції на одночасному контрасті основних і додаткових квітів, досконало володіють традиційною технікою розпису яєчною темперою. Для композиційних схем їхніх малюнків характерна деяка статичність, урівноваженість всіх елементів, ритмічне повторення квітів. Проте, їхні сюжети не однакові, і несуть у собі риси неповторної індивідуальності. Майстри поєднують широкий соковитий мазок з легкими, переривчастими; видряпування щіпочкою тоненьких прожилок в середині листочка, кистю з котячої вовни виписують її краєчки, лозинкою вибирають пелюстки квітів, пальцем обводять прозорі округлі ягоди [3, 58].

Щоб використовувати прийоми народних майстрів, слід запам'ятати, що вони працювали відразу фарбами, без попереднього нанесеного контуру олівцем, не робили ні етюдів, ні ескізів, свій творчий задум до дрібних деталей виношували в уяві, а з'ясувавши все, втілювали задум у відповідному матеріалі, не допускаючи правок і переробок. У цьому і полягає висока майстерність народних художників, чия творчість радує і збагачує нас.

Традиції українського народного декоративного розпису розвиваються й нині. Це старинне мистецтво вивчає молодь, зокрема петриківська, яка прагне продовжити справу своїх батьків. У багатьох школах нашої країни діють гуртки,

відвідуючи які, діти опановують техніку декоративного розпису, вчаться створювати власні композиції.

Отже, декоративно-прикладне мистецтво – предметно-духовний світ людини – включає в себе численні види художньої практики, живе на основі спадковості традицій і розвивається в історичній послідовності як колективна художня діяльність. Воно має глибинні зв'язки з історичним минулим, ніколи не розриває ланцюжка локальних і загальних законів, які передаються із покоління в покоління, збагачуються новими елементами [4, 98].

На сьогоднішній день народне декоративне мистецтво використовується не тільки на виставках і в музеях, а й у книжковій графіці, обробці інтер'єру та екстер'єру споруд, ткацтві, порцеляні та кераміці.

Життя підтверджує, що народне декоративне мистецтво збагачується новими аспектами філософсько-естетичного звучання, його краса потрібна людині, в наш час зростає не лише його художньо-культурна цінність, а й навчально-виховна, що сприяє формуванню в людей творчих поривів, любові до мистецтва свого народу, до Батьківщини.

1.2. Особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з декоративно-прикладним мистецтвом

Мистецтво, а саме зокрема декоративно-прикладне, яке знайомить дітей дошкільного віку з культурою українського народу, його звичаями та багатими традиціями, відіграє велику роль у гармонійному розвитку дитини. Розвиток творчості повинен починатися з раннього дитинства і здійснюватися різними засобами, серед яких особливе місце належить художньо-творчої діяльності. Декоративно-прикладне мистецтво є однією з таких діяльностей. Воно рано починає привертати на себе увагу дітей. Під час занять з декоративного розпису розвиваються естетичне сприйняття, уявлення. Таким чином накопичується сенсорний досвід, збагачується мова та активний словник дитини. Коли діти знайомляться з особливостями декоративно-прикладного мистецтва, у них

формується творчі уміння і навички самостійно виконувати різноманітні декоративно-оздоблювальні роботи [26, 49].

Для творчого розвитку дітей можна широко використовувати всі жанри народної художньої творчості. Естетичні якості предметів декоративного мистецтва можна аналізувати легким і доступним для дітей шляхом. У результаті вони відчують їх красу і розуміють виразні засоби, якими вона досягнута. Хоча діти не виготовляють справжні вироби декоративного мистецтва, але прийоми роботи майстрів легко переносять у свою діяльність. Ця діяльність елементарна, але вона допомагає дитині глибше відчувати красу декоративного мистецтва і ставитися до виробів та їх прикрашання так, як їх бачить і відчуває майстер-художник.

При ознайомленні дошкільників з декоративно-прикладним мистецтвом важливо формувати у дитини уміння емоційно сприймати твори українського декоративно-прикладного мистецтва, спонукати дітей цікавитися цими творами, помічати виразні засоби образу, посилювати емоційні враження відповідною музикою.

У процесі занять з декоративно-ужиткового мистецтва у дітей виховуються моральні та добровільні якості: необхідність завершити розпочату справу, зосередитися та навмисно залучитись, подолати труднощі. Створюючи командну роботу, дітей навчають умінню об'єднуватися заради спільної мети, домовлятися про спільну роботу, враховувати інтереси іншого, вміння діяти спільно, вміння виступати, самостійно виконувати свою роль при необхідності допомогти іншим.

Також на заняттях з декоративно-ужиткового мистецтва розвивається мова дітей, що сприяє збагаченню та розширенню словникового запасу та словникового запасу. Коли ми розглядаємо справжні предмети мистецтва та ремесел та ілюстрації, формується зв'язна мова, правильна вимова, вміння описувати побачене, говорити про створений виріб.

Інтеграція дитини в різні художні заходи, засновані на матеріалі народних художніх промислів, - одна з основних умов повного естетичного виховання дитини та розвитку її художньо-творчих здібностей.

Декоративно-прикладне мистецтво збагачує творчі прагнення дітей до перетворення світу, розвиває у дітей нестандартне мислення, свободу, індивідуальність, здатність бачити і спостерігати, а також бачити справжні предмети декоративно-прикладного мистецтва, інновації та казки. У процесі створення предметів декоративно-прикладного мистецтва діти закріплюють свої знання про візерунки форми та кольору, формуючи чіткі та досить цілісні уявлення про предмети декоративно-прикладного мистецтва в житті. А річ, як ми знаємо, зроблена самою дитиною, пов'язана з живим нервом, і те, що таким чином передається її душі, завжди буде живішим, інтенсивнішим, глибшим і сильнішим.

Головне в декоративно-прикладному мистецтві, як і в будь-якому іншому виді мистецтва, - це навмисне повторення вправ, які ляжуть в основу творчості. Легкість виконання, виразність, яскравість кольорів, важливі можливості імпровізації роблять доступними твори декоративно-ужиткового мистецтва в закладах дошкільної освіти.

Методикою використання народних ремесел в роботі з дошкільниками передбачені такі етапи активізації діяльності дітей:

- пізнавальний, що характеризується нагромадженням знань про народні ремесла;
- емоційно - змістовий, завдання якого полягає у розвитку здатності до художньо-творчого переживання і співпереживання, у формуванні морально - етичних уявлень;
- художньо-діяльний, який полягає у практичній реалізації засвоєних знань про народних ремесел, у формуванні навичок виготовлення певних виробів.

В закладах дошкільної освіти використовуються наступні форми і методи ознайомлення дітей з мистецтвом:

1) Розглядання окремих творів або спеціально підібраних картин, скульптур, ілюстрацій, творів декоративно-прикладного мистецтва. Для заняття підбираються твори одного якого-небудь виду декоративно-прикладного мистецтва.

2) В дитсадку в груповій кімнаті або в залі роблять виставку художніх творів на одну тему з одного виду декоративно-прикладного мистецтва.

3) З старшими дітьми проводяться екскурсії в музеї або на виставки.

4) Заохочується самостійне розглядання дітьми творів мистецтва в дитсадку і поза ним. Вихователь вислуховує розповіді про побачене.

Таблиця 1.2

На початку заняття з декоративно-прикладного мистецтва необхідно використати «хвилинки краси» - милування та розглядання виробів з теми. Бажано розглядати, дотримуючись певної послідовності. Головна мета – навчити дітей не тільки помічати красиві речі, затримуватись біля них, милуватися, а й розуміти їхню красу, зміст і призначення декору; виховувати бажання самому створювати красиві узорі й прикрашати виготовлені ними вироби з глини, паперу, пап'є-маше предмети або їх зображення в малюнках.

Розглядання і обстеження виробу декоративно-прикладного мистецтва містить такі етапи:

1. Назва і милування виробом.
2. Практичне (ужиткове або декоративне) призначення.
3. Художнє слово .
4. Підкреслення форми виробу обстежуючим жестом.
5. Кольорове тло і кольорова гама.
6. Назва елементів, їх розташування.
7. Композиційне розташування візерунку, декорування частин виробу елементами, їх повторюваність на всій поверхні виробу.
8. Милування та емоційне схвалення виробу.

Залучення дітей дошкільного віку до декоративної діяльності спрямована на вирішення проблем естетичного виховання: розвиток естетичного сприйняття, естетичних емоцій, уяви та творчості. Якісні зміни у розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку безпосередньо залежать від умов управління творчістю, в основі яких лежать логічні етапи творчого процесу: художнє накопичення, поява ідеї та реалізація ідеї [7, 58].

Як приклад, під час екскурсії до краєзнавчого музею дошкільники мають змогу ближче познайомитися із різними видами декоративного мистецтва, розглянути вироби народних майстрів, ознайомитися з їх утилітарним призначенням, особливостями виготовлення та оздоблення. Дана форма роботи є найбільш актуальною, оскільки передбачає отримання дітьми нових знань з регіональних особливостей різних видів декоративного мистецтва та впливає на розвиток усього комплексу творчих здібностей. Творчі прояви старших дошкільників виявляються у критичному ставленні дитини до зображеного та створення притаманного лише їй емоційного забарвлення малюнка.

З метою активізації у дітей бажання зображувати гарні візерунки для прикрашання предметів та зображень педагог використовує мистецтвознавчу розповідь про певний художній промисел з метою передачі інформації про особливості творчого процесу майстрів. Можливе також проведення дидактичної гри типу «Де народні майстри візерунки шукали?».

Важливими аспектом є бесіди про орнамент, його композицію та призначення, розглядання візерунків, відокремлення елементів візерунка та вправляння у їх малюванні. Виконання елементів слід починати з малювання рослинного орнаменту, далі геометричного і в останню чергу зооморфного. Ця послідовність не випадкова, адже інтерес дітей до рослинного орнаменту більший, ніж до геометричного. Після вправ з декоративної діяльності діти готові переходити до самостійного складання візерунків за мотивами вишивки та авторських декоративних розписів. Наступним кроком є організація занять із прикрашання орнаментом площинних форм, що імітують предмети побуту, одягу, причому форму, яка оздоблюватиметься, дитина обирає самостійно. Під час цієї декоративної діяльності особливий наголос слід робити на активізацію самостійних пошуків задуму, вибір засобів його реалізації. Організація художньо-дидактичних ігор «Склади орнамент», «Придумай гарний візерунок (за спостереженням у природі, за власною фантазією)» націлюють дошкільників на пошук змісту орнаменту, не чекаючи допомоги від дорослого, що є найважчим для дітей під час виконання творчих завдань [23, 67].

Надзвичайно важливою у процесі розвитку дитячої творчості є активна участь батьків. Проводяться бесіди, розповіді про значення образотворчої діяльності у житті дитини, про невичерпну скарбницю національного декоративного мистецтва України. Батьків запрошують на відкриті показові заняття з декоративної діяльності, пропонують брати активну участь у організації та проведенні фольклорних свят і розваг для дітей, майстер-класів з обміну практичним досвідом.

Дошкільники ефективніше оволодіватимуть мистецтвом створення художнього образу, якщо педагог інтегруватиме різні види образотворчої діяльності. Поступово діти навчаться самостійно комбінувати різні способи зображення і матеріали, відчують смак до такої роботи. Цьому сприятиме дизайн - діяльність, художнє рукоділля, різного роду конструювання, моделювання.

Більшість дослідників образотворчої діяльності вказують, що усі твори декоративного мистецтва, які використовуються у роботі з дітьми дошкільного

віку, повинні відповідати ряду вимог. Предмети, що пропонуються для роботи з дітьми повинні бути красивими та естетично привабливими, створювати бадьорий і життєрадісний настрій, їх функціональне призначення повинно бути близьким до дитячого досвіду. В орнаменті завжди присутня особа майстра, його фантазія, смак, прагнення створити красу. Дошкільники легко «входять у образ майстра» (грають у майстрів) і, наслідуючи його здатні досягти чималих успіхів у створенні оригінальних візерунків і декоративних композицій [10, 31].

Науковцями і дослідниками були розроблені спеціальні принципи добору творів народного декоративного мистецтва:

- доступність орнаменту розумінню та творчому відтворенню;
- цікаве кольорове вирішення й техніка виконання;
- типовість і простота орнаментального мотиву для конкретної місцевості;
- багаті прикладні можливості в оздобленні одягу, посуду, меблів тощо.

Елементи, з яких складається орнамент, повинні бути доступними дітям для сприймання і виконання. Візерунки повинні бути простими за структурою і допускати зміни за ступенем складності так, щоб побудова складнішого орнаменту спиралася на раніше засвоєний матеріал. В свою чергу орнаменти мають демонструвати прості принципи створення узорів, композиція мусить бути скупюю і логічною, кольорове поєднання - багатим, різноманітним і типовим для сприйняття. Технічні прийоми, використані народними майстрами, необхідно враховувати з метою повторення чи використання нових прийомів, які мають бути легкі і доступні дітям, давати швидкий ефект.

Поряд із старими самобутніми зразками слід використовувати також авторські розписи відомих митців К. Білокур, М. Приймаченко, Ф. Панка, Т. Пати, які є оригінальними за змістом, але створені на основі народних традицій.

Якщо вихователь зможе правильно організувати роботу на заняттях, отримає наступні результати:

- дитина дійсно зацікавиться не тільки цим видом діяльності, а й мистецтвом взагалі і в результаті дошкільники - розрізняють види декоративно-прикладного мистецтва (впізнають вироби різних майстрів, вишивку);

- знають художні засоби зображення, самостійно добирають кольорову гаму до будь-якого знайомого розпису та матеріали в процесі створення задуманого образу;

- створюють візерунки за мотивами різноманітних розписів та народних іграшок;

- називають і використовують всі кольори спектру, розрізняють відтінки кольору, фактури матеріалу, вміють встановлювати зв'язок між образом і кольором; - емоційно сприймають твори образотворчого мистецтва, помічають виразність образу; - самостійно змішують фарби для одержання нових відтінків кольорів;

- володіють технічними прийомами подвійного мазка, «тичка», чотирипелюсткової (симетричної та асиметричної) та восьмипелюсткової квітки, зубчастого листка («колоска»), завитка, мазка двома фарбами (перехідного), «пуп'янка», «квітки цибульки»;

- уміють створювати візерунок в розеті, колі, прямокутнику, трикутнику, ділити круг на 8 частин; для розміщення візерунка вміють поєднувати лінії з вертикальними мазками, крапками, кругом та наносити мазки симетрично;

- уміють складати папір навпіл та вчетверо, вирізуючи круг та квадрат; вирізувати листочки, склавши папір «гармошкою» - учетверо для створення візерунка;

- розміщують геометричні фігури та рослинні елементи у готових геометричних формах;

- захоплюються красою предметів, зроблених руками народних умільців, помічають ці вироби в дитячому садку, вдома, на вулицях рідного міста.

Важливим результатом є організація виставки дитячих робіт, адже кожна дитина хоче, щоб її роботи були оцінені, отримали позитивний відгук дорослих та однолітків. Цьому сприятимуть спеціально організовані педагогом розваги, під час яких у цікавій ігровій формі діти зможуть не лише демонструвати свої вироби, а й демонструвати знання з цього виду декоративного мистецтва.

Актуальною проблемою сучасної педагогіки - є розвиток дитячої творчості, оскільки наша дійсність потребує виховання у дітей творчого підходу до оточуючого середовища, активності й самостійності мислення. Займаючись декоративно-прикладним мистецтвом, поєднуючи професійні прийоми з художнім задумом, діти прилучаються до створення не лише красивих виробів, а ще й корисних, що сприяє естетичному збагаченню їх внутрішнього світу та становлення творчих і художніх здібностей дошкільників.

1.3. Вплив засобів декоративно-прикладного мистецтва на формування творчих здібностей дошкільників

Важливим завданням сьогодення є становлення творчо активної особи, здатної вносити прогресивні зміни в життя суспільства, здійснювати вибір, ставити й розв'язувати проблеми, бути винахідливими, мати творчу уяву. Отже, цей процес, на основі вікових особливостей та за сприятливих психолого-педагогічних умов розпочинається вже на першій стадії освіти, тобто з раннього дошкільного віку.

Науково доведено: саме дошкільний вік є найбільш сензитивним періодом розвитку творчості. Період від трьох до п'яти років сприятливий для формування творчості, бо дитина до цього віку, з одного боку, готова до соціалізації (сформованість мовлення), а з другого - ще не соціалізована. Для дитини весь світ ще загадковий та проблемний. За даними Д. Б. Ельконіна, у віці близько трьох років у малюка з'являється потреба діяти, як дорослий, «зрівнятися з дорослим» (Є. В. Суботський) [15, 79].

Починаючи з закладу дошкільної освіти, педагог покликаний розвивати в дітей художній смак, виховувати важливу для людини якість – любов до мистецтва та прекрасного. Зорові образи, створені мистецтвом, легко запам'ятовуються й залишаються в пам'яті надовго. Вони збагачують емоційний світ, вчать яскравіше сприймати навколишнє життя.

Витоки творчих сил людини сягають дитинства, з часів, коли творчі прояви часто є мимовільними та життєво необхідним. Дитяча творчість має і свої особливості, тому необхідно навчитися керувати характеристиками її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають творчість дітей. У сенсі розвитку творчої активності дитини ми розуміємо якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються внаслідок розвитку умінь та навичок художньої діяльності. Науковці та вчені відіграють важливу роль у художній діяльності, а також у всіх навчальних проектах з дітьми для розвитку їх здатності сприймати красу в навколишньому світі та в художніх творах, що відіграють важливу роль у загальному та творчому розвитку дитини. Інтерес до дитячої творчості пов'язаний з її значенням для розвитку особистості дитини і з роками потреба в ньому не слабшає, а зростає ще більше.

Дитяча творчість, за твердженням багатьох дослідників, відзначається своєрідністю - характеризується як «творчість для себе». Особливістю цієї творчості є те, що дитина у творчій праці самовдосконалюється, змінюється на краще, здобуває нові знання, набуває вміння й навички, отримує життєвий досвід.

Поступово ця «творчість для себе» починає слугувати іншим. Тобто дитина, пізнаючи себе, починає розуміти навколишній світ, застосовувати набуте раніше, удосконалювати довкілля, творити красу.

Творчість дитини як її індивідуальна властивість проявляється у здатності відмовлятися від стереотипних способів мислення у ході реалізації будь-яких завдань: ігрових, побутових, навчальних, соціально-моральних тощо. Відповідно, і щодо дорослих, і щодо дітей ідеться про основні ознаки прояву творчості, а саме:

- оригінальність - здатність по-новому, нестандартно розв'язувати проблеми, що в дошкільному віці проявляється в різних видах діяльності дітей та в їхніх іграх;

- семантична гнучкість - словесна гнучкість мислення проявляється у дітей як підвищена чутливість до мовлення, як мовленнєва творчість - утворення нових слів, рим абощо;

- образна адаптивна гнучкість як найтипівіша форма прояву творчості в дошкільному віці - здатність дитини виділяти функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості. Дитяче мислення переважно образне, дитина чуттєво сприймає навколишній світ, часто-густо перевтілює об'єкти в нові образи, помічає у предметах те, чого не бачать дорослі;

- стихійна гнучкість - здатність знаходити різноманітні ідеї у дещо обмеженій ситуації [2, 112].

Ефективним засобом формування творчої особистості в дошкільному віці є продуктивні види діяльності. Чим раніше дитина буде займатися творчою діяльністю, тим більш високих результатів можна досягти в її загальному розвитку. Особливим засобом формування творчої активності дітей є мистецтво: література, музика, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво, живопис [26, 87].

Декоративно-прикладне мистецтво як могутній засіб виховання цінний тим, що в ньому в «концентрованому вигляді, естетичній формі навечно матеріалізується непомітний для ока і часто незбагнений для розуму національний дух - вищий вияв творчого генія народу», - підкреслює С. Горбунко [12, 5]. Дитяча художня творчість, яка безпосередньо пов'язана з вивченням декоративного мистецтва українського народу, - це специфічне образне пізнання дійсності. І як будь-яка пізнавальна діяльність, вона має велике значення для розумового розвитку дітей. Адже, оволодіння вмінням зображувати неможливе без розвитку цілеспрямованого зорового сприймання – спостереження [23, 69]. Для того, щоб створити будь-який власний зразок декоративної роботи, дитина повинна спочатку ознайомитися з нею, запам'ятати форму, розмір, конструкцію, положення деталей, її колір. Діти завжди відтворюють у своїх творах лише те, що вони сприймали в минулому, з чим вони добре знайомі. Значною мірою діти творять з фантазією чи пам'яттю. Наявність таких ідей є основою для розвитку уяви. Діти отримують багато інформації з художніх творів, розповідей вчителя, усної народної творчості. У дошкільному віці збагачуються та уточнюються

уявлення дітей про види, характеристики, якості декоративно-прикладних художніх творів.

Відомі науковці, такі як А. Усова, Е. Фльоріна, Н. Сакуліна відмічали, що для розумового розвитку дитини має значення поступове нагромадження знань на основі уявлень про різноманітність форм і просторове розташування предметів, різних величин, розмаїття кольорів та їх відтінків. Знайомлячись з творами декоративно-прикладного мистецтва, діти довідуються про різноманітні матеріали (папір, тканина, глина, фарби-барвники, нитки), ознайомляться з їх якостями, виражальними можливостями, одержують навички роботи з ними. Діти засвоюють також досвід роботи з деякими знаряддями людської діяльності (олівець, ножиці, голка, пензель), а це, як відомо, сприяє розумовому розвитку дітей. Ознайомлення з народною декоративною творчістю та промислами України в дитячому садку неможливе без формування у дітей таких мислительних операцій, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення. Сприймання різних за формою предметів спонукає дітей до їх співставлення і встановлення відмінностей. Разом з тим діти вчаться порівнювати предмети і виділяти в них спільне і відмінне, поєднувати предмети за схожими ознаками. Під керівництвом педагогів вихованці поступово набувають вміння самостійно аналізувати твори декоративної творчості. Набуте дієвим шляхом пізнання предметів та їх властивостей, закріплюється у свідомості дітей надовго.

Під час спілкування з народною декоративною творчістю у дітей розвивається їх мовлення: відбувається засвоєння назв форм, кольорів та їх відтінків, просторових позначень, це також сприяє збагаченню активного словника; висловлювання в процесі спостережень, при обстеженні та розгляданні творів позитивно впливають на формування зв'язного мовлення. Сприяє розвитку виразного мовлення у дітей і використання вихователем образних порівнянь, віршів для естетичної характеристики творів. Безпосереднє, чуттєве знайомство з творами декоративної народної творчості, їх властивостями та якостями охоплює область сенсорного виховання. Діти можуть самостійно визначати і називати ці

властивості, порівнювати предмети, знаходити спільне та відмінне, тобто здійснюють розумові операції.

На сьогодні декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художня цінність, яка виконує безліч функцій - пізнавальну, комунікативну, естетичну та інші.

Твори декоративно-ужиткового мистецтва сприяють вихованню у дошкільників творчої уяви, активності і самодіяльності. Завдяки їм дітям передається у спадок емоційне, естетичне, моральне багатство народної душі, її висока краса. Як свідчить аналіз педагогічних досліджень, в процесі сприйняття і активної творчої роботи з творами декоративно-прикладного мистецтва створюються сприятливі умови для формування моральних якостей: любові до рідного краю, а через неї до Батьківщини, поваги до творців прекрасного; виховуються дружні стосунки між дітьми. Аналізуючи виховні і розвивальні можливості народного мистецтва у вихованні дітей дошкільного віку, Л.Скиданова та Л.Сірченко зазначали, що у процесі активного пізнання і самостійного створення робіт за мотивами декоративних творів у дітей поєднується розумова і фізична активність [22, 64].

Один з провідних напрямків впливу декоративно-прикладного мистецтва на формування особистості дитини дошкільного віку полягає в тому, що воно є провідним засобом естетичного виховання. В процесі активного пізнання дітьми творів народної декоративної творчості створюються сприятливі умови для розвитку естетичного сприймання та емоцій, які поступово переходять в естетичні почуття і сприяють формуванню естетичного ставлення до дійсності. Виділення властивостей предметів (форми, структури, величини, кольору, розташування в просторі) сприяє розвитку у дітей почуття форми, кольору, ритму - компонентів естетичного почуття.

Естетичне сприйняття спрямоване насамперед на предмет у цілому, на його естетичний вигляд - гармонію форми, красу кольору, пропорційність частин. На різних рівнях розвитку дитини естетичне сприйняття має різне значення. Спостерігаючи за творами декоративно-прикладного мистецтва, дошкільнята

легко відчують приємне хвилювання, в якому у ще неусвідомленому вигляді є і естетичне почуття. Маленьких дітей зачаровує сприйняття яскравих кольорів, блискучих поверхонь, дітей старшого віку - повторення елементів народних декорацій, симетрія в положенні зрізів, конструктивна структура виробів, виразність силуетів. Безпосереднє естетичне відчуття, що виникає при сприйнятті твору мистецтва, включає різні компоненти. Окремо можна виділити відчуття кольору, коли естетичне відчуття виникає із сприйняття прекрасних поєднань кольорів: яворівської «вербівки», петриківська «цибуля» та «зовнішні кучері», подільська та буковинська вишивка. Почуття ритму виникає тоді, коли сприймається ритмічна вишуканість предмета насамперед, ритмічне розташування його частин, наприклад, орнамент елементів гуцульської скульптури. Естетичний сенс може бути викликаний цілісністю, гармонією форми предмета, як кераміка.

У своїй роботі діти передають естетичні властивості побачених ними предметів, які виділяються в процесі сприйняття. Створюючи виріб, їх декоративно-прикладне мистецтво, діти відзначають, чому він їм подобається, що в ньому цікаво, чому це їх раді і навпаки, це викликає негативне ставлення. Естетична оцінка часто пов'язана з етикою. Тому вираз ставлення до зображуваного або предмета - це прояв не тільки естетичної оцінки, а й соціальної спрямованості дошкільної творчості, що важливо для морального виховання дітей. Соціальна спрямованість проявляється в тому, що вони створюють щось своїми руками для оточуючих (вироби, іграшки в подарунок дітям для іграшок, мам, тат на свята). У цьому випадку діти відчують особливе почуття відповідальності, бажання виконувати малюнок найкраще. Це сприяє формуванню почуття колективізму, уваги та турботи про інших дітей, коханих, потреби в добрих справах.

Велике значення має створення умов щодо розвитку творчості дітей дошкільного віку, а саме:

1. Педагогу необхідно зробити процес життя і діяльності дітей творчим, ставити дітей у ситуації пізнавальної, художньої, моральної творчості.

2. Спеціальна робота на занятті, в іграх тощо націлена на розвиток творчості й повинна органічно увійти в життя дитини.

3. Організація цікавого змістовного життя дитини в дошкільному закладі та сім'ї, збагачення його яскравими враженнями, забезпечення емоційно-інтелектуального досвіду.

4. Урахування індивідуальних особливостей дитини при цілеспрямованому формуванні творчих здібностей. Важливо врахувати і темперамент, і характер, і здібності психічних процесів, і навіть настрої у день, коли має бути творча робота.

5. Атмосфера творчості повинна бути необхідною умовою організованої до рослими творчої діяльності. Тут мається на увазі атмосфера довірливого спілкування, співпраці, співчуття, віри в сили дитини, підтримка при невдачах, радість від досягнення.

6. Комплексне і системне використання методів і прийомів. Для цього знання, вміння повинні бути гнучкими, варіативними, навички - узагальненими, тобто використаними в різних умовах.

7. Мотивація завдань, і не просто мотивація, а пропозиція дійсних мотивів, і підведення дітей до прийняття завдання, поставленого дорослими, - важлива умова творчої активності дитини.

8. Матеріальне забезпечення образотворчої діяльності дошкільників. Різноманітність основних і додаткових матеріалів, вільний доступ до них стимулює творчу активність дітей.

Творчість, таким чином, є однією з найважливіших складових виховної системи, вона узагальнює весь життєвий досвід дитини - почуття, цінність, етика, естетика, пізнання, праця. Це найголовніша основа успішного набуття нових знань, умінь та навичок, і тому так важливо закласти основи творчості у дітей.

Найважливішою на сьогоднішній день задачею сучасної освіти є виховання творчої, самостійної та вільної людини, адже саме творча особа визначає прогрес

людства. Наш час – це час інформаційних технологій – він вимагає творчих, нестандартно мислячих людей, які вміло направлятимуть свою енергію на благо суспільства. Саме в дошкільному віці закладається фундамент формування основ творчої особи. Роки дошкільного дитинства є сенситивними для творчого розвитку, а саме для становлення процесів сприйняття, пам'яті, уяви, мислення.

Отже, знайомство дітей дошкільного віку з народними декоративно-прикладними мистецтвами в закладі дошкільної освіти - цікава та багатогранна тема. Знайомство з народною творчістю дітей дошкільного віку включає великі можливості для повноцінного розвитку дитини. Народна творчість сприяє вихованню духовно багатих людей, вчить любити і цінувати те, що визнається людьми. Народне мистецтво - це дизайн, барвистий, оригінальний у своєму оформленні. Це сприйняття дитини, оскільки воно приносить поняття, зрозуміле дітям, яке конкретно, у простих формах, розкриває дитині красу та чарівність світу. Це допомагає розкрити дітям світ краси, розвинути в них художній смак.

1.4. Характерні особливості розвитку дітей старшого дошкільного віку

Старший дошкільний вік є дуже важливим віком у розвитку особистісної, пізнавальної та інтелектуальної сфери дитини. Його можна назвати базовим віком, коли в дитині закладаються багато особистісних аспектів, опрацьовуються всі моменти становлення «Я» - позиції. Це - дуже важливий вік, коли можна зрозуміти, якою буде людина в майбутньому.

Порівняно з попереднім життєвим періодом істотно змінюється місце дошкільника серед дорослих: у нього з'являється коло елементарних обов'язків; спільна з дорослим діяльність змінюється самостійним виконанням вимог, вказівок, доручень, прохань дорослого; впроваджуються елементи систематичного навчання як певним чином організованої та унормованої діяльності. Важлива характеристика соціальної ситуації розвитку дитини - стабілізація взаємин з однолітками, утворення «дитячого суспільства», оформлення дитячої субкультури з притаманною їй територією, правилами

співжиття, інтересами, ролями, перевагами, пріоритетними цінностями, соціальним статусом кожного її члена.

У психічному розвитку дитини грі належить особливо важлива роль. Вона формує її здатність до довільної діяльності й поведінки, символічних замінів, саморегуляції, тренує пам'ять, розвиває сприймання, мислення, фантазію, здатність до спілкування, волю. Гра сприяє фізичному розвитку дитини, створює його перспективу. У процесі ігрової діяльності зароджуються та виокремлюються нові види діяльності дошкільняти. Типовою для цього віку є художня діяльність, яка диференціюється на малювання, ліплення, конструювання, виготовлення аплікацій, танці, заняття з музики, слухання казок, читання віршів, драматизацію. Малювання, ліплення, виготовлення аплікацій, конструювання є продуктивною, спрямованою на отримання кінцевого продукту (малюнка, зліпленої фігурки тощо) діяльністю.

Протягом старшого дошкільного віку у психіці дитини виникають особливо важливі для її подальшого життя новоутворення. Зокрема, починає розвиватися творча діяльність, яка виражається у здатності перетворювати навколишню дійсність, створювати нове. Творчі здібності у дітей виявляються в конструкційних іграх, технічній і художній творчості.

У 6 років дитина, як губка, вбирає всю пізнавальну інформацію. Науково доведено, що дитина в цьому віці запам'ятовує стільки матеріалу, скільки не запам'ятає потім ніколи в житті. У цьому віці дитині цікаво все, що пов'язане з навколишнім світом, розширенням її кругозору. Цей період називають сензитивним для розвитку всіх пізнавальних процесів: уваги, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви. Для розвитку всіх цих аспектів ускладнюється навчальний матеріал, він стає логічним, інтелектуальним, коли дитині доводиться думати й міркувати.

Увага дитини старшого дошкільного віку завжди проявляється в певних конкретних психічних процесах: дошкільник придивляється, прислухається, відгадує загадку, намагається прочитати слово в «Абетці», захоплено малює, грається тощо. У старшому дошкільному віці зміни відбуваються в усьому

спектрі властивостей уваги – вона змінюється і якісно, і кількісно. Збільшується її обсяг, зростає можливість розподілення, увага стає стійкішою. Це дозволяє дитині виконувати під керівництвом вихователя певну роботу, іноді – нецікаву. Дитина не відволікається, якщо розуміє, що справу слід завершити, навіть якщо з'явилася привабливіша перспектива. Здатність підтримувати стійкість уваги, фіксацію на об'єкті визначається розвитком допитливості й пізнавальних процесів.

У старшому дошкільному віці вже проявляються задатки довільної, активної уваги, пов'язаної зі свідомо поставленою метою та вольовими зусиллями. Це важливе новоутворення у психічному розвитку дошкільника. Однак, довільна увага з'являється лише під час взаємодії дитини і дорослого. Адже, виконуючи вимоги дорослого, дитина поступово вчиться керувати своєю увагою. Розвиток уваги пов'язаний саме із засвоєнням засобів керування нею. Старші дошкільники вже здатні довільно керувати власною поведінкою, з чого можна зробити висновки про рівень розвитку довільної уваги.

Вирішальне значення у формуванні довільності уваги дитини належить умовам її життя та діяльності – перехід у старшому дошкільному віці до складніших видів діяльності, до навчальних занять, у яких дитина змушена зважати на вимоги дорослих.

Будь-який вид діяльності не може обійтися без мислення, це основа успішного засвоєння нових знань, умінь та навичок. Саме тому важливо сформувати у дошкільника основи логічного мислення ще до того, як вони розпочнуть своє навчання в школі.

Старші дошкільники уже здатні робити умовислови і узагальнення, їхнє мислення характеризує допитливість, активність тощо. Основними напрямками розвитку мислення дошкільника є вдосконалення наочно-дійового мислення, інтенсивний розвиток наочно-образного і початок активного формування словесно-логічного шляхом використання мови як засобу постановки і розв'язання інтелектуальних завдань, засвоєння наукових понять.

З часом дитина розв'язує все складніші і різноманітніші завдання, які вимагають виокремлення і використання зв'язків, відношень між предметами,

явищами, діями. У грі, малюванні, ліпленні, конструюванні, при виконанні навчальних і трудових завдань вона не лише послуговується заученими діями, а й видозмінює їх, отримуючи нові результати. Завдяки цьому знаходить і використовує залежність між, наприклад, вологістю і піддатливістю глини при ліпленні, між формою і стійкістю конструкції, між силою удару по м'ячу і висотою його підстрибування та ін. Розвиток мислення допомагає передбачати результати дій, планувати їх. У дитини активізуються допитливість, пізнавальні інтереси мислення у пізнанні навколишнього світу. Ці інтереси значно ширші, ніж завдання практичної діяльності дитини. Вона весь час ставить перед собою пізнавальні завдання, шукає пояснення явищам, які доводиться спостерігати, іноді вдаючись до експериментів. Спостереження за перебігом явищ, аналіз власного досвіду дій з предметами дає змогу старшим дошкільникам уточнити свої уявлення про причини явищ, наблизитися завдяки цьому до правильнішого їх розуміння.

Пам'ять дошкільнят, як правило, має мимовільний характер. Запамятовування і пригадування відбуваються незалежно від волі та свідомості, вони реалізуються у діяльності, зумовлюються нею. Довільні форми запам'ятовування і відтворення, що починають складатися у середньому дошкільному віці, суттєво вдосконалюються у старших дошкільнят. Найсприятливіші умови для опанування довільного запам'ятовування і відтворення формуються у грі, коли запам'ятовування є умовою виконання дитиною взятої на себе ролі. У деяких дошкільників розвивається ейдетична (грец. еісіов - образ) пам'ять - особливий вид зорової пам'яті, який полягає у запам'ятовуванні, фіксуванні і збереженні у всіх деталях образів предметів і ситуацій після їх сприйняття.

Центральним новоутворенням в психічному розвитку дітей старшого дошкільного віку є творча уява. На різних вікових етапах учені відносять розвиток уяви і творчості до проблеми сьогодення. Зокрема, науковці уяву вважають «важкою психологічною системою» та «універсальною людською здібністю», яка в дошкільному віці є «центральним психологічним

новоутворенням» та в подальшому розвитку особистості є основою для формування її як творчого індивіда.

Завдяки уяві дошкільник оволодіває сферою свого можливого майбутнього, будь-яка дитяча діяльність (малювання, ліплення, конструювання та ін..) набуває цілеспрямованого характеру. Уява бере безпосередню участь у виникненні передбачень, припущень, коли розв'язується будь-яке завдання. Г. Костюк підкреслював важливу роль уяви в розвитку здатності у дитини розуміти те, що вона сприймає: щоб схопити ціле, розкрити в ньому певні ознаки, риси, властивості, треба вийти за межі безпосереднього споглядання. Із розвитком уяви та мови діти оволодівають довільними пізнавальними процесами: ставлять мету, наприклад, запам'ятати, спрямовують свої зусилля на її досягнення. Або вже старші дошкільники, відтворюючи прочитаний текст, шукають його основну ідею, передають зміст твору, вдаються до послідовного розгортання сюжету відповідно до складеного плану [7, 84].

Поряд з репродуктивною уявою, образи якої стають складнішими (наприклад, під час слухання оповідань, казок, перегляду ілюстрацій до них) розвивається продуктивна уява, що дозволяє дитині створювати нові образи згідно із задумом. Тому діти малюють сюжетну картину на вільну тему, вигадують тварин, яких не існує, придумують нове закінчення казки тощо. Продукти їхнього малювання, ліплення, усної творчості набувають самобутності, оригінальності, відрізняються новим несподіваним рішенням. У властивостях уяви (жвавість, швидкість та багатство образів) криються всі здібності дитини: пізнавальні, художні, музичні.

Допитливість та уяву психологи вважають основою формування особистості дитини (Л. Божович), її бажань, інтересів, сподівань. Емоційна уява дає можливість регулювати свою поведінку, контролювати себе у стосунках з іншими, відіграє провідну роль у духовному зростанні дитини, у формуванні у неї моральних почуттів та просоціальних форм поведінки (вміння прийти на допомогу, узгодити свої дії з діями товариша, поступитися тощо).

Отже, в старшому дошкільному віці вже повинні з'явитися такі психічні утворення, як довільність, внутрішній план дій, рефлексія. Зростає цілеспрямованість, стійкість задумів, образи уяви наочні, динамічні і емоційно забарвлені. Присутня творча переробка уявлень. Для розвитку творчості дитини необхідна підтримка дорослих, заохочення допитливості дітей, їх експериментування, пошукових дій, оригінальних рішень, виходу за межі зразка.

Таблиця 1.2.

Орієнтовні показники розвитку дітей 6 року життя

Психічні функції і соціальна поведінка	Показники розвитку	
	Достатній рівень	Низький рівень
Мислення і мовлення	Вміє скласти по картинці розповідь з розвитком сюжету, відобразивши в ньому події минулого, теперішнього і майбутнього. Допустимі навідні запитання.	При розповіді сюжету не може відповісти на питання, як герой потрапив у дану ситуацію, чим усе завершиться.
Моторика	Загальна: вміє стрибати у довжину з місця з результатом не менше 70 см. Ручна: вміє акуратно зафарбувати коло діаметром 2 см.	Не вміє стрибати у довжину з місця або показує результат менше 70 см. Неакуратно зафарбовує коло (часто і грубо перетинає лінію, багато великих пробілів).

Увага і пам'ять	Уважна, зібрана. Вірші, що відповідають віку, запам'ятовує швидко, надовго, після багатьох повторень, але в цілому успішно.	Розсіяна, неуважна, часто «відключається». Насилу і ненадовго запам'ятовує вірші.
Соціальні контакти	Вміє грати з іншими дітьми, не сварячись і дотримуючись правил гри	Часто свариться з дітьми, ображається, б'ється. Уникає інших дітей, любить грати на самоті.

В старшому дошкільному віці найбільш інтенсивно починають розвиватись здібності. У поведінці дитини дуже яскраво виявляється пристрасне бажання її спробувати себе у різних починаннях, забавах. У творчих здібностях на перший план виходить уява. Вони виявляються у тих випадках, коли дитина діє не за шаблоном, пропонує і реалізує оригінальні способи рішення практичних та ігрових задач, виявляє творчість та отримує такі її продукти, як малюнок, казка, оповідання, конструкція.

До кінця дошкільного віку дитина може тривалий час виконувати будь-яку діяльність, поки їй цікаво, не потрібно ніяких внутрішніх зусиль, заснованих лише на мимовільній увазі. Довільність та непряма увага в дошкільному закладі досягаються за допомогою ігор

Дошкільне дитинство створює особливо сприятливі умови для формування художніх здібностей. Дошкільник включений у все розмаїття художніх видів діяльності. Він співає, танцює, ліпить, малює. У дитини дошкільного віку виявляються такі здібності, як образотворчі, декоративно-прикладні, включаючи відчуття композиції, кольорів, форми; музичні, які складають мелодійний і ритмічний слух, відчуття ритму; театральні-мовні, до яких входять поетичний слух, виразність інтонації і міміки.

Основними змінами в діяльності, свідомості та особистості дитини є поява довільних психічних процесів - здатність свідомо керувати своєю поведінкою та психічними процесами - сприйняттям, увагою, пам'яттю тощо. Відбувається зміна у сприйнятті себе, свого образу - Я.

Старий дошкільний вік - останній з періодів дошкільного дитинства, коли в душі дитини з'являються нові форми виховання. Це довільність психічних процесів - уваги, пам'яті, сприйняття тощо - і, отже, здатність контролювати свою поведінку. Відбуваються зміни у уявленні дітей про себе, їх самопізнанні та самооцінці, на що безпосередньо впливають більш складні та змістовні стосунки з однолітками та дорослими. Обов'язок педагога та батьків - задовільно підтримувати цей процес розвитку та створювати умови для найбільш успішного життя дитини дошкільного віку.

Висновки до першого розділу

Теоретичний аналіз показав, що процес розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами декоративно-прикладного мистецтва можливий. Декоративно-прикладне мистецтво впливає не лише на розвиток творчих здібностей дитини старшого дошкільного віку, а на формування особистості дошкільника загалом.

Саме діти старшого дошкільного віку є найбільш сприятливим для розвитку особистості дитини. В цей період інтенсивно формуються психічні процеси, складні види діяльності, виникає ієрархія мотивів і потреб, волева регуляція та моральні форми поведінки. Дитина освоює широке коло видів діяльності – ігрову, трудову, продуктивну, творчу.

Результати цього аналізу дозволили зробити такі висновки, що знайомство дітей дошкільного віку з народними декоративно-прикладними мистецтвами в закладі дошкільної освіти - цікава та багатогранна тема. Знайомство з народною творчістю дітей дошкільного віку включає великі можливості для повноцінного розвитку дитини. Народна творчість сприяє вихованню духовно багатих людей, вчить любити і цінувати те, що визнається людьми. Народне мистецтво - це

дизайн, барвистий, оригінальний у своєму оформленні. Це сприйняття дитини, оскільки воно приносить поняття, зрозуміле дітям, яке конкретно, у простих формах, розкриває дитині красу та чарівність світу. Це допомагає розкрити дітям світ краси, розвинути в них художній смак.

Заняття з образотворчого мистецтва мають важливе естетичне виховне значення для дітей. Під час занять з образотворчого мистецтва розвиваються естетичні смаки та здібності. Цьому потрібно приділити більше уваги. Потрібно обережно пропонувати допомогу дитині, підтримувати її інтерес, підбадьорювати.

Можна дійти висновку, що на сьогоднішній день, декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художня цінність, яка виконує багато функцій, таких як пізнання, спілкування та естетика.

Розділ 2. Експериментальне вивчення впливу декоративно-прикладного мистецтва на формування творчої особистості дітей дошкільного віку

2.1. Отримання попередніх показників рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку

Під час проходження навчально – методичної практики в Путивльському ДНЗ (ясла-садок) №4, нами було проведено експериментальну роботу, в якій брали участь 15 дітей старшого дошкільного віку. Метою дослідження стало формування творчих здібностей дитини засобами декоративного розпису.

Завдання експериментальної роботи:

1. Виявити рівень сформованості творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку.

2. Розробити і апробувати систему роботи щодо формування творчих здібностей на заняттях з образотворчої діяльності під час виконання елементів декоративного розпису.

3. Виявити динаміку розвитку творчих здібностей дошкільників в ході контрольного експерименту.

Для дослідження рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку використовувались такі види роботи:

- спостереження за дітьми під час занять з образотворчої діяльності;
- діагностичний тест Е. П. Торренса «Незавершений малюнок» (Додаток А).

Під час спостережень за образотворчою діяльністю наша увага зверталася на:

- наявність інтересу до виконання творчого завдання;
- розвиток творчої уяви дітей;
- вміння створювати нові образи та бачити незвичайне в звичайному.

Відповідно до цих критеріїв нами були визначені такі основні рівні розвитку творчих здібностей дітей, сформованості практичних вмінь та навичок образотворчої діяльності.

Високий рівень (В) – дитина під час зображувальної діяльності проявляє інтерес, творчість, вміє вільно володіти пензликом. Має змогу самостійно придумати назву своїй роботі, проявляє оригінальність, не звертається за допомогою вихователя.

Середній рівень (С) – дитина виконуючі творчу роботу проявляє інтерес, але не впевнена в результаті своєї діяльності, не доводить справу до кінця. Намагається малювати та діяти за зразком, час від часу звертається до вихователя за допомогою.

Низький рівень (Н) – дитина не проявляє інтересу до виконання творчої роботи, постійно звертається за допомогою до вихователя. Не викликає інтерес і кінцевий результат роботи.

Однією з таких методик по виявленню творчих здібностей дітей у віці від 5 років і старше є тест «Незавершений малюнок», який охоплює такі параметри мислення, як:

- швидкість, як здатність швидко адаптуватися в ситуації, що склалася;
- оригінальність, яка проявляється у здатності запропонувати новий задум;
- варіативність (творча уява), тобто здатність запропонувати різні ідеї в тій чи іншій ситуації;
- гнучкість, як здатність запропонувати нове використання для відомого об'єкта;
- креативність, як одна із базових характеристик, що полягає у розвитку здатності дитини до творчості.

Тестом передбачається виконання таких завдань, як конструювання картин, завершення розпочатої картинки, використання паралельних ліній або кіл складання зображення. Дітям пропонується аркуш паперу з зображенням 10 контурів, з кожного контуру необхідно зобразити за допомогою додаткових

елементів різні образи, а також придумати назву до кожного малюнку. На виконання завдання дається 7- 10 хвилин. При інтерпретації отриманих даних, звертається увага на швидкість, гнучкість і оригінальність отриманих відповідей. За кожний виконаний малюнок максимальна кількість балів - 3, мінімальна - 0. Результати тесту оцінюються за рівнями:

- високий рівень (В) - 30 балів;
- середній рівень (С) – 15-25 балів;
- низький рівень (Н) – 0-15 балів.

Спостереження за старшими дошкільниками під час занять з образотворчого мистецтва показали, що діти люблять малювати, вміють передати те, що їх хвилювало, що їм сподобалось, що викликало у них великий інтерес. Але деякі діти не впоралися повністю з роботою, незважаючи на зацікавленість та активність під час роботи. Під час заняття діти намагались створити художній образ на основі участі накопиченого раніше сенсорного досвіду. Під час творчої діяльності діти не знаходили власного шляху вирішення проблеми, а потім емоційно оцінювали створених героїв чи зображені явища.

На заняттях з декоративно-прикладного мистецтва діти з любов'ю прикрашали предмети декоративно-розписними елементами, робили малюнки, але не могли самостійно завершити роботу без допомоги вихователя. Спостереження, які проводилися за дітьми старшого дошкільного віку під час занять показали, що декоративне мистецтво не викликає позитивних емоцій у тих дітей, які байдужі до нього. Слід зазначити, що діти в процесі художньої діяльності імітують дії вихователя і постійно звертаються до зразка.

Під час виконання завдань тесту «Незавершений малюнок» діти з ваганням почали працювати над виконанням завдання, так як цей вид роботи був для них новим, малювали повільно, без інтересу, задавали багато запитань та зверталися за допомогою.

Результати проведених діагностичних методів ми проаналізували та заносимо до таблиць 2.1 (експериментальна група), 2.2. (контрольна група) .

Таблиця 2.1.

Результати діагностики експериментальної групи

Ім'я дитини	Результати спостережень			Результати діагностичного тесту	Рівень
	Наявність інтересу	Вміння створювати нові образи	Розвиток творчої уяви		
1. Андрій В.	-	-	-	9	Н
2. Денис Г.	-	-	-	9	Н
3. Аліна Ю.	+	-	-	16	С
4. Аміна Ю.	+	+	+	27	В
5. Ігор Н.	+	+	-	17	С
6. Юлія Ж.	+	+	+	28	В
7. Анастасія В.	+	+	-	19	С
8. Тетяна Б.	+	-	-	16	С
9. Тимур Д.	-	-	-	10	Н
10. Віка Д.	-	-	-	11	Н
11. Світлана З.	+	+	-	20	С
12. Вікторія В.	+	-	-	17	С
13. Денис Б.	+	+	+	29	В
14. Дмитро Р.	+	+	-	21	С
15. Кирило Д.	-	-	-	13	Н

З таблиці видно, що 5 дітей старшого дошкільного віку мають низький рівень розвитку творчих здібностей, 7 дошкільників мають середній рівень і лише 3 дитини мають високий рівень.

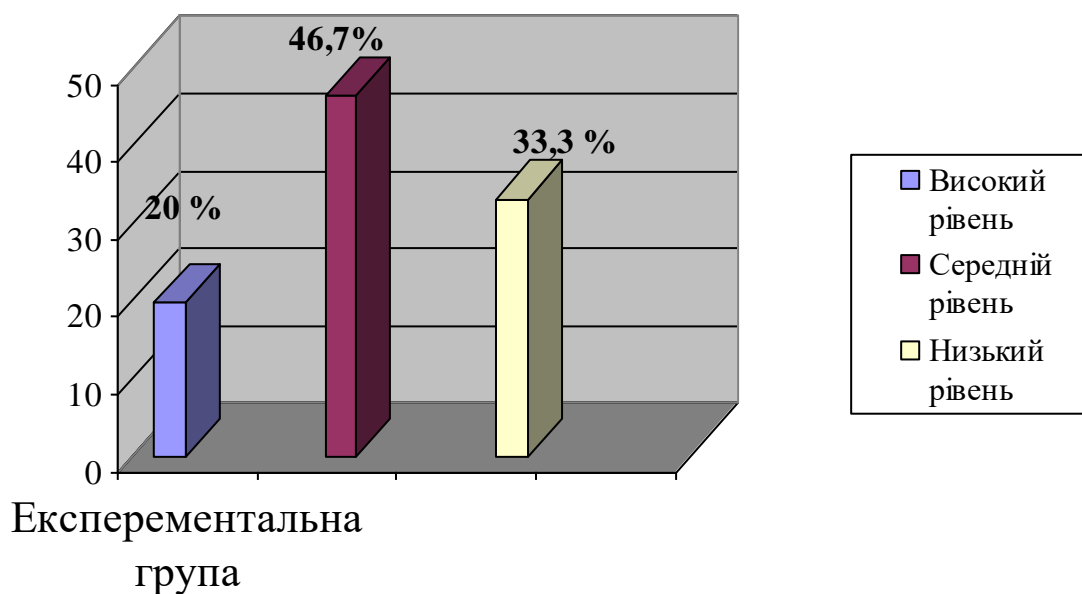
Таблиця 2.2.

Результати діагностики контрольної групи

Ім'я дитини	Результати спостережень			Результати діагностичного тесту	Рівень
	Наявність інтересу	Вміння створювати нові образи	Розвиток творчої уяви		
1. Анастасія З.	-	-	-	9	Н
2. Данило Г.	-	-	-	9	Н
3. Юля В.	+	-	-	16	С
4. Ганна В.	+	+	+	27	В
5. Ігор Н.	+	+	-	17	С
6. Марія А.	+	+	+	28	В
7. Максим Ч.	+	+	-	19	С
8. Гліб С.	+	-	-	16	С
9. Сергій З.	-	-	-	10	Н
10. Єлізавета І.	-	-	-	11	Н
11. Світлана С.	+	+	-	20	С
12. Ульяна У.	+	-	-	17	С
13. Петро В.	-	-	+	10	Н
14. Єгор Б.	+	+	-	21	С
15. Артем К.	-	-	-	13	Н

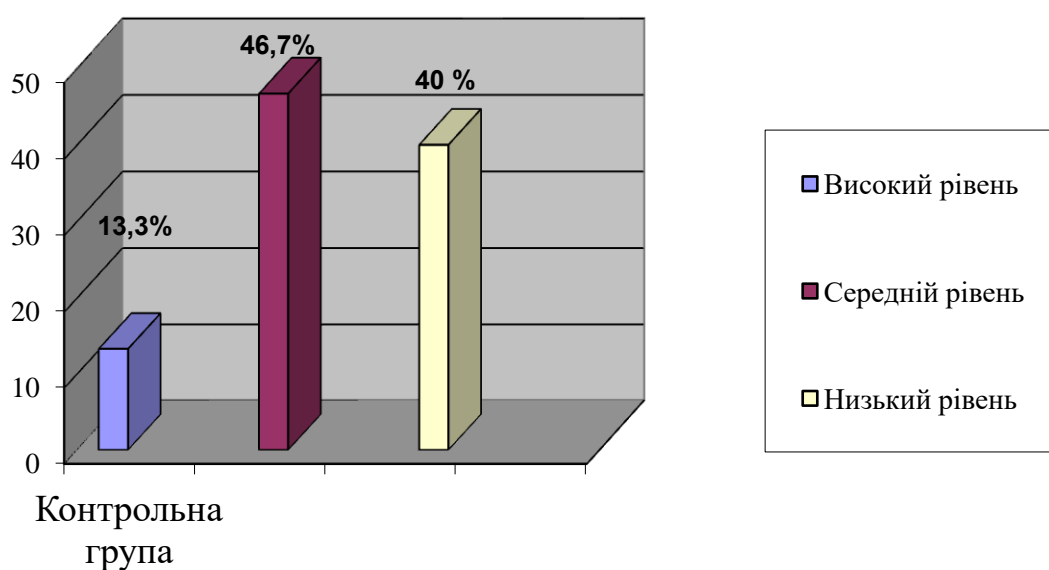
З таблиці видно, що 6 дітей старшого дошкільного віку мають низький рівень, 7 дітей мають середній рівень і лише 2 дитини мають високий рівень розвитку творчих здібностей.

Результати переведені у відсотки та показані в діаграмах

Діаграма 2.1. Рівень розвитку творчих здібностей на констатувальному етапі експерименту в експериментальній групі

Аналізуючи отримані результати, слід зазначити, що 20 % дітей експериментальної групи мають високий рівень, 46,7 % – середній і 33,3 % дітей – низький рівень розвитку творчих здібностей.

Діаграма 2.2. Рівень розвитку творчих здібностей на констатувальному етапі експерименту в контрольній групі

Аналізуючи отримані результати, слід зазначити, що 13,3 % дітей контрольної групи мають високий рівень, 46,7 % – середній і 40 % дітей – низький рівень розвитку творчих здібностей.

Таким чином наша подальша робота буде спрямована на підвищення рівня розвитку творчих здібностей та формування практичних вмінь засобами декоративного розпису у дітей старшого дошкільного віку.

2.2. Формування творчих здібностей дітей засобами декоративного розпису на заняттях зображувальної діяльності

Метою формувального експерименту стало проведення цілеспрямованої роботи щодо ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з особливостями декоративно-прикладного мистецтва, вправлення в техніці його виконання, що сприятиме формуванню творчих здібностей дітей.

Завдання:

- мотивувати дітей до художньої творчості за допомогою використання зразків для виконання робіт, яскравої наочності;
- практично розвинути навички виконання елементів декоративного розпису;
- розкривати творчий потенціал, використовуючи різні форми роботи;
- диференціювати завдання, заохочувати до творчої, пошукової діяльності.

Останнім часом підкреслюється важливість занять з декоративного розпису в закладі дошкільної освіти для формування творчої особистості дітей. Однак ці можливості можуть бути реалізовані лише тоді, коли діти будуть поступово опановувати цю діяльність відповідно до вікових особливостей і будуть отримувати задоволення від неї.

В ході експериментальної роботи нами було проведено систему занять з образотворчого мистецтва по ознайомленню з роботами відомих майстрів декоративного розпису, вправляння у викладанні елементів візерунків на геометричних площинах під час дидактичної гри, створенню власних творчих робіт за мотивами декоративного розпису.

**Перспективне планування занять з декоративного мистецтва
зі старшими дошкільниками**

Тема заняття	Програмовий зміст	Види занять	Інші види робіт
«Зустріч з українською керамікою»	Ознайомити з виготовленням і розписом виробів художньої кераміки в Україні; показати красу й самобутність опішнянського розпису; уточнити знання дітей про кольори, що використовували майстри; виховувати інтерес та повагу до народних традицій.	Ознайомлення з навколишнім	Екскурсія до краєзнавчого музею
«Українська хата»	Поглибити знання дітей про предмети та прикрашання української хати, ознайомити з народним ремеслом – декоративним розписом; виховувати бережливе ставлення до виробів народних умільців.	Ознайомлення з навколишнім	Екскурсія до світлиці

<p>«Петріківський дивограй»</p>	<p>Познайомити дітей з петриківським розписом, зокрема з роботами майстрині Марфи Тимченко; вправляти дітей у виконанні основних мазків різними способами (пензлем та пальцем); прилучати до споконвічних традицій українського мистецтва; розвивати мислення, креативність, допитливість; виховувати охайність, любов до рідного краю.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Розгляд репродукцій картин Марфи Тимченко, виробів петриківського декоративно-прикладного мистецтва.</p>
<p>«Опішнянські мотиви»</p>	<p>Виховувати інтерес та повагу до народної творчості, патріотичні почуття на основі знайомства з народним мистецтвом рідної країни; розвивати мислення, мовлення, увагу, уяву, творчість, дрібну моторику рук, самостійність, фантазію, відчуття ритму, кольоросприйняття; стимулювати інтерес до декоративного малювання, продовжувати вчити дітей малювати рослинні орнаменти, складаючи ритмічний візерунок, створювати декоративний розпис із природи.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Художнє слово, пальчикова гімнастика</p>

<p>«Димківський півник»</p>	<p>Вчити дітей розписувати візерунками іграшку - фігуру за народними (димківським) мотивами. Використовувати різні елементи розпису (прямі лінії, хвилясті, точки, кільця, кола, овали, ромби). Удосконалювати техніку малювання гуашевими фарбами, малювання кінчиком пензля на об'ємній формі, повертаючи і розглядаючи її з усіх сторін. Виховувати почуття кольору, вміння розповідати про свою роботу і про роботи своїх товаришів. Розвивати творчі здібності.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Художнє слова, пальчикова гімнастика</p>
<p>«Чудові іграшки»</p>	<p>Показати дітям красу народної глиняної іграшки; вчити прикрашати форму іграшки візерунком Опішні із крапок, ліній, мазків, добирати кольори; викликати почуття естетичної насолоди від декоративного малювання; виховувати інтерес до народної іграшки.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Дид. гра «З чого зроблена іграшка?»</p>

<p>«Блюдо» (косівський розпис)</p>	<p>Поглибити знання дітей про розписи за українськими мотивами, ознайомити з елементами косівського розпису та його особливостями; виховувати естетичний смак.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Пісні, веснянки, заклички</p>
<p>«Візерунок на тарілці» (петриківка)</p>	<p>Вчити дітей малювати асиметричний візерунок на круглій формі за мотивами петриківського розпису, передавати його характерні особливості: «цибулька», «калина», розміщувати візерунок таким чином, щоб він підкреслював круглу форму; закріплювати технічні прийоми малювання пензлем, пальчиком та перехідним мазком; розвивати естетичний смак, окомір; виховувати цікавість до народної творчості.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Розглядання декоративних настінних тарілок</p>
<p>«Оздоблення кришки шкатулок»</p>	<p>Вчити декоративно розписувати площинний предмет, заповнювати середину прямокутника; закріплювати прийоми малювання квітів, елементи петриківського розпису пензлем та малювання пальцями грона калини; розвивати почуття кольору; виховувати інтерес до декоративного розпису.</p>	<p>Декоративне малювання</p>	<p>Ознайомлення з розписаними предметами</p>

Різні форми занять, використання наочного матеріалу, дидактичної гри, художнього слова роблять ці заняття живими і дозволяють проявляти творчість, ініціативність та самостійність, діти не просто повторювали виконання елементів за зразком, а доповнювали свої роботи додатковими елементами: хвилястими лініями, різнокольоровими крапочками, маленькими квіточками.

При відвідуванні виставок діти отримували відомості про історію промислу, використовуваних майстрами матеріалах, вчилися виділяти характерні засоби виразності (елементи візерунка, їх типові поєднання, колорит, композицію). При цьому нашим завданням було навчити дошкільнят розглядати вироби народних майстрів так, щоб вони потім могли самостійно виділити засоби виразності будь-якого іншого твору народного мистецтва. Для цього використовували прийом порівняння, який не тільки підвищує рівень сприйняття, але і підводить дітей до розуміння загальних закономірностей декоративного мистецтва, його традицій. Наприклад, старші дошкільнята розглядають фігурки птахів, зроблених димківськими майстрами, порівнюють їх, виявляючи схожість і відмінності.

Велике значення відіграли тренувальні вправи в ході моделювання певного візерунку в процесі дидактичної гри «Українські візерунки» (Додаток Б). Дошкільнята проявляли творчість, створювали власні орнаменти, уявляючи себе в майстерні народного умільця. Це наче екскурсія до казки. Знайомлячи дітей з одним із видів народного мистецтва з використанням гри, виробляли навички ритмічного заповнення елементами форми, дитині простіше було промальовувати елементи після багаторазових маніпуляцій з ними, а головне, вироблялися навички та темп малювання без пауз. Тому знайомство дітей із декоративно-прикладним мистецтвом з використанням дидактичної гри дозволяло показати особливості кожного виду розпису, варіативність візерунків, деякі прийоми майстрів і спонукало до виникнення бажання створювати композиції, розвивало творчі здібності дошкільників.

Під час занять з образотворчої діяльності, таких як «Петріківський водограй», «Опішнянські мотиви»(Додаток В), ми продовжували формувати уявлення дітей про візерунок і розпис як спосіб декорування предметів та їхніх

зображень у малюнку, зліпку, виробих з паперу, дерева. Діти вчилися малювати більш складні композиції, які складаються з головних і додаткових елементів за мотивами народних розписів. Діти змогли отримати можливість здійснити вибір змісту власного візерунка, ознайомитись з різними прийомами розпису. Як приклад, один з таких прийомів є – малювання пальцями. За допомогою цього прийому малюють калину, яку часто зустрічаємо у роботах видатних майстрів.

Кожного заняття проводились вступні бесіди, де діти мали можливість дізнаватися про історію виникнення декоративного розпису, його значення, про видатних майстрів, розглядали їхні роботи. Звісно, великий виховний вплив має спочатку розповідь про значення певного виду розпису, а вже потім його виконання, це можна помітити у роботах дітей. Крім того, на розвиток творчості безумовно сприяє і наочність, яка застосовувалась на цих заняттях. Репродукції картин розвивають уяву, допомагають зрозуміти, які кольори краще використати у своїх роботах.

Також на заняттях використовувались групові форми роботи. Серед запропонованих зразків орнаментів і композицій діти обирали ті, які їм підходять, визначалися для якого предмета побуту використати такий орнамент: тарілки, шкатулки, ложки, дощечки. Така форма роботи дала високий результат, у дітей формувався командний дух, кожен висловлював свою думку і виконував відведену частину роботи.

Таким чином, система таких занять сприяла розвитку у дітей теоретичних знань про характеристики декоративного живопису, його історію, найпоширеніші штрихи та елементи, найвідоміших діячів мистецтва та практичні навички його застосування. розвиток творчих навичок на основі прикладних прийомів, принципів, методів і форм роботи.

2.3. Перевірка та аналіз дієвості розробленої системи роботи

Мета: встановити ефективність запропонованої системи роботи.

Завданням контрольного експерименту було виявлення результативності проведеної роботи. Щоб перевірити наскільки ефективною виявилася запропонована система роботи з дітьми експериментальної групи, ми провели повторну діагностику дітей, використовуючи ті ж методи, що і на констатувальному етапі експерименту: спостереження за образотворчою діяльністю дітей старшого дошкільного віку та діагностичний тест «Незавершений малюнок».

Під час спостережень ми змогли відмітити такі результати: діти експериментальної групи швидше та легше опановують технічні прийоми, практичні навички та уміння декоративного малювання; впевнено відтворюють складні елементи розписів, адже мали можливість на заняттях неодноразово обстежити їх на дотик, обвести олівцем та сухим пензлем. Дошкільнята отримують емоційне задоволення від власних робіт, проявляють творчість при створенні нових орнаментів. Вони із задоволенням моделюють власні композиції, дотримуючись пропорцій.

Також дітям було запропоновано виконання завдань діагностичного тесту, який вони виконували вже більш жваво, емоційніше, створюючи цікаві та оригінальні власні малюнки.

Результати дослідження можна побачити в таблиці (Таблиця 2.3.).

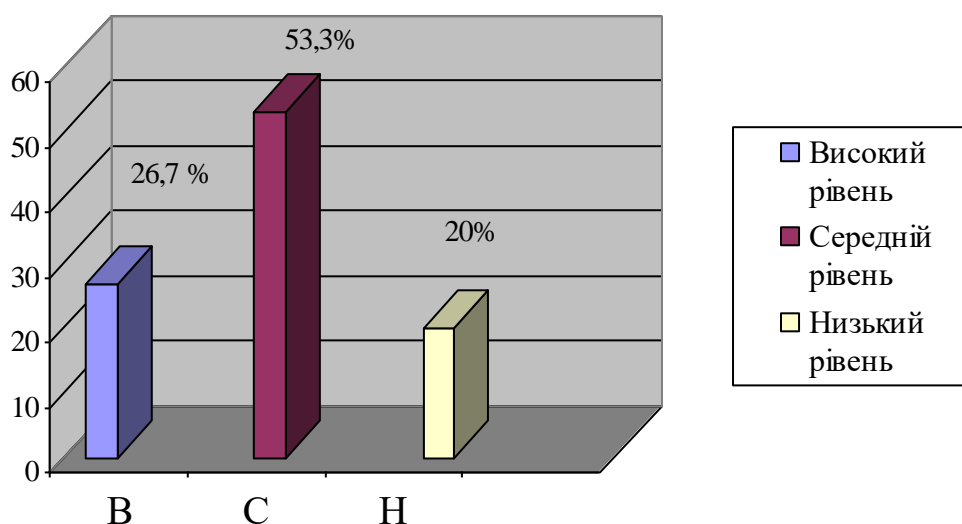
Таблиця 2.3.

**Результати обстеження дітей експериментальної групи на
контрольному етапі експерименту**

Ім'я дитини	Результати спостережень			Результати діагностичного тесту	Рівень
	Наявність інтересу	Вміння створювати нові образи	Розвиток творчої уяви		
1. Андрій В.	-	-	-	9	Н
2. Денис Г.	-	-	-	9	Н
3. Аліна Ю.	+	+	-	21	С
4. Аміна Ю.	+	+	+	27	В
5. Ігор Н.	+	+	-	17	С
6. Юлія Ж.	+	+	+	28	В
7. Анастасія В.	+	+	-	22	С
8. Тетяна Б.	+	+	-	19	С
9. Тимур Д.	+	-	-	18	С
10. Віка Д.	-	-	-	11	Н
11. Світлана З.	+	+	-	20	С
12. Вікторія В.	+	-	-	17	С
13. Денис Б.	+	+	+	29	В
14. Дмитро Р.	+	+	+	26	В
15. Кирило Д.	+	+	-	18	С

З таблиці видно, що діти змінили свій результат - 3 дітей мають низький рівень, 8 дітей мають середній рівень і 4 дітей мають високий рівень розвитку творчих здібностей.

Результати переведені у відсотки та показані в діаграмі (Діаграма 2.3.)

Діаграма 2.3. Рівень розвитку творчих здібностей дітей експериментальної групи на контрольному етапі експерименту

Аналізуючи отримані результати, слід зазначити, що 26,7 % дітей мають високий рівень, 53,3 % – середній і 20 % – низький рівень розвитку творчих здібностей.

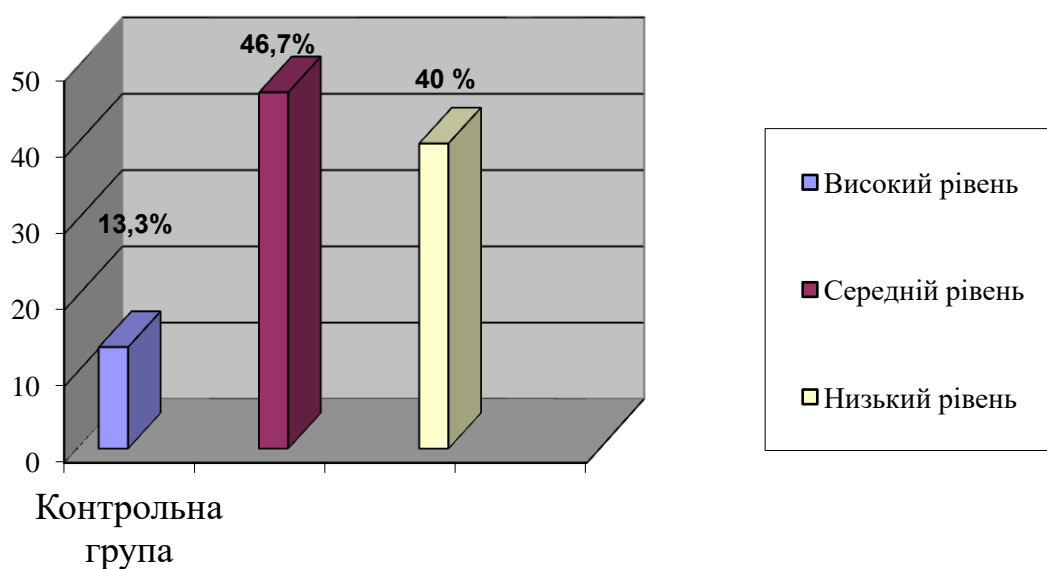
Таблиця 2.4.

Результати діагностики контрольної групи на контрольному етапі експерименту

Ім'я дитини	Результати спостережень			Результати діагностичного тесту	Рівень
	Наявність інтересу	Вміння створювати нові образи	Розвиток творчої уяви		
1.Анастасія З.	-	-	-	9	Н
2.Данило Г.	-	-	-	9	Н
3.Юля В.	+	-	-	16	С
4.Ганна В.	+	+	+	27	В
5.Ігор Н.	+	+	-	17	С

6.Марія А.	+	+	+	28	В
7.Максим Ч.	+	+	-	19	С
8.Гліб С.	+	-	-	16	С
9.Сергій З.	-	-	-	10	Н
10.Єлізавета І.	-	-	-	11	Н
11.Світлана С.	+	+	-	20	С
12.Ульяна У.	+	-	-	17	С
13.Петро В.	-	-	+	10	Н
14.Єгор Б.	+	+	-	21	С
15.Артем К.	-	-	-	13	Н

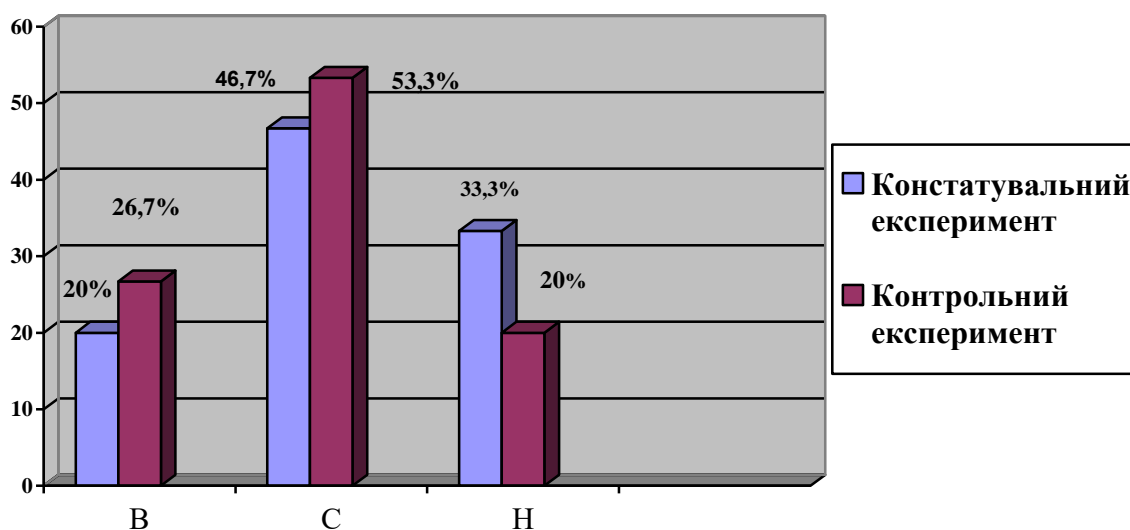
З таблиці видно, що в контрольній групі дітей старшого дошкільного віку змін не відбулося.

Діаграма 2.4. Рівень розвитку творчих здібностей дітей контрольної групи на контрольному етапі експерименту

Аналізуючи отримані дані результат не змінився: 13,3 % дітей контрольної групи мають високий рівень, 46,7 % – середній і 40 % дітей – залишилося з низьким рівнем розвитку творчих здібностей.

Порівняння результатів дослідження констатувального і контрольного етапів експерименту дітей експериментальної групи. (Діаграма 2.5.)

Діаграма 2.5. Порівняльний аналіз результатів констатувального і контрольного етапів експерименту дітей експериментальної групи

Результати дослідницької роботи щодо розвитку творчих здібностей дітей в процесі використання технік декоративного розпису виглядають наступним чином: високий рівень мають 26,7% дітей, що на 6,7 % вище, ніж в констатувальному експерименті, середній рівень становить 53,3%, низький рівень становить лише 20 %, що на 13,3% нижче, ніж на констатувальному етапі експерименту.

Це свідчить про те, що в ході систематичної роботи по ознайомленню дітей з декоративно-прикладним мистецтвом показники рівня розвитку творчих здібностей підвищились. Отже, ми можемо говорити про те, що мета нашої роботи досягнута, гіпотеза доведена. Однак, проведена робота мала на дітей лише

частковий однобокий вплив. Для того, щоб досягти кращих результатів необхідно працювати в даному напрямку систематично і планомірно.

Висновки до другого розділу

В ході експериментальної частини нами було використано такі види роботи:

- спостереження за дітьми під час занять з образотворчої діяльності;
- діагностичний тест Е. П. Торренса «Незавершений малюнок»

За допомогою основних видів мистецтва відбувалося формування особистісного ставлення дітей у певних творах. Через емоційні почуття, захоплення красою вони розуміють, що все намальоване взято з життя - квіти, листя, бутони тощо. Тому, розглядаючи художні твори, вихователі повинні допомогти дітям розпізнати основну композицію, колірну гамму, ритм. Спрямувати увагу дітей, розвивати уяву та естетичний смак у гармонійному поєднанні на заняттях та в різних життєвих ситуаціях музики, літературних фрагментів, живопису, поезії, доступу до освіти з різних видів художньої діяльності.

Як показують підсумки нашого експерименту, що в ході систематичної роботи по ознайомленню дітей з декоративно-прикладним мистецтвом показники рівня розвитку творчих здібностей підвищились. Проте проведена нами робота потребує постійної та систематичної праці в даному напрямку.

Висновки

Декоративно-прикладне мистецтво являє собою одним із факторів гармонійного, творчого розвитку особистості. За допомогою спілкування з народною творчістю збагачується душа дитини, прищеплюється любов до землі. Народна творчість зберігає і передає новим поколінням національні традиції та форми естетичного ставлення до світу, розроблені людиною. Мистецтво народних художників допомагає розкрити дітям світ краси, розвинути в них художній смак. Естетичне сприйняття та уява розвиваються на заняттях з образотворчого мистецтва та прикладного мистецтва. Сенсорний досвід накопичується, мова збагачується. У дітей розвиваються психічні процеси: порівняння, аналіз, синтез, узагальнення.

Декоративно-прикладне мистецтво збагачує творчі прагнення дітей до перетворення світу, розвиває у дітей нестандартне мислення, свободу, свободу, індивідуальність, здатність бачити і спостерігати, а також бачити реальні предмети декоративно-ужиткового мистецтва, інновації та елементи феї казки. У процесі створення предметів декоративно-ужиткового мистецтва діти закріплюють свої знання про форми та кольорові візерунки, формуючи чіткі та досить цілісні уявлення про предмети декоративно-ужиткового мистецтва в житті.

Дослідження можливостей такого культурного явища, як народне декоративно-прикладне мистецтво дає змогу оцінити його ефективність для сприяння розвитку творчих здібностей дітей. Отже, важливість ознайомлення дітей дошкільного віку з декоративно-прикладним мистецтвом в дитячому садку, є цікавою та багатогранною темою, допомагає розвивати не лише творчу особистість, а й виховує у дітей гідність, любов до своєї Батьківщини, своєї країни. Знайомство з народними мистецтвами для дітей дошкільного віку має великий потенціал для повноцінного розвитку дитини.

Саме тому наше дослідження було спрямоване на вивчення впливу декоративно-прикладного мистецтва як засобу формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку.

Експериментальна робота була побудована в три етапи, які передбачали виявлення рівня сформованості творчих здібностей дошкільників та їх розвиток шляхом систематичної роботи по використанню на заняттях образотворчої діяльності прийомів декоративного розпису.

В ході констатуючого етапу експерименту були отримані дані, які свідчать про недостатній рівень розвитку творчих здібностей дітей (20% - високий рівень, 46,7% – середній і 33,3% - низький). Тому метою формуючого експерименту стало проведення цілеспрямованої роботи щодо ознайомлення дошкільників з особливостями декоративного розпису, вправлення в техніці його виконання для поліпшення показників розвитку творчих здібностей.

Під час експериментальної роботи ми провели цикл занять з художньої діяльності для ознайомлення з роботами відомих діячів декоративного живопису, практики у викладанні елементів візерунків під час дидактичної гри, створення власних творчих робіт на основі декоративного розпису. На цих заняттях діти вивчали основи декоративного розпису, навчилися поєднувати основні елементи у прості орнаменти та на цій основі виконувати більш складні композиції.

Система таких занять сприяла розвитку теоретичних знань дітей старшого дошкільного віку про особливості декоративного розпису, його історію, найвідоміших майстрів розпису та практичних вмінь його виконання; розвитку творчих здібностей дошкільнят на основі застосованих прийомів, принципів, методів і форм роботи. Про це свідчать результати контрольного етапу експерименту, які вказують на зростання рівня знань, практичних вмінь і навичок школярів (високий рівень – 26,7% дітей, що на 6,7 % вище, ніж в констатуючому експерименті, середній рівень становить 53,3%, низький рівень становить лише 20%, що на 13,3% нижче, ніж на констатуючому етапі експерименту).

Тож таким чином можна стверджувати, що поставлена нами на початку роботи гіпотеза про те, що формування творчої особистості дітей старшого дошкільного віку буде мати позитивні результати за умови ознайомлення їх з українським декоративно-прикладним мистецтвом та використання технік декоративного розпису на заняттях з образотворчої діяльності підтвердилась.

Список використаних джерел

1. Антонович Є.А. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів, 2000.312 с.
2. Ануфрієв А.А. Психологія творчості. М.: Инфра-М, 2013. 456 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція від 12.01.2021. - [Електронний ресурс]
Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
4. Барташнікова І.А. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років: навч. посіб. вид. 2-е, переробл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. с.164
5. Березіна Т.М. Розвиток здібностей як гуманістична складова освіти // Вісник вищої школи. 2009. № 7
6. Богомазова С. П. Питання розвитку творчих здібностей дошкільників в процесі образотворчої діяльності та їх діагностика URL: http://www.rusnauka.org/cgi-bin/search/step7_info.cgi?idw=RZgwac4P0jbUQAO1I3&i d=229473.
6. Бурлака В.Г. Актуальне мистецтво на рубежі століть / В.Г. Бурлака // Пластичне мистецтво № 1, 2008. С. 10-17.
7. Валлон А. Психічний розвиток дитини , 2007. 303с.
8. Власюк О. Світоглядний потенціал народного мистецтва// Нова педагогічна думка. 2007, № 4. С. 152–154.
9. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, аплікація. Х.: Ранок, 2007. 224 с.
10. Грузинська І.М. Структура творчої уяви дітей старшого дошкільного віку// Вісник Дніпропетровського університету. Журнал психологічних наук. 2018. № 24. С.58-64.
11. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / А. С. Гурська.Київ : Альтернативи,2003. 135 с.

12. Естетичне виховання та розвиток дітей дошкільного віку: навч. посібник для вузів / Є.А. Дубровська, Т.Г. Казакова, М. М. Юріна [та ін]. М.: Видавничий центр «Академія», 2002. 256 с.

13. Закон України «Про дошкільну освіту» (Відомості Верховної ради України), 2001. Новарекдакція від 05.11.2020. - [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>

14. Запаско Я.П. Декоративно-ужитковемистецтво. (Словник). Т.1. / Я.П.Запаско, І.В.Голод, В.І. Білик [та ін]. Львів: Афіша, 2000. 364 с.

15. Запаско Я.П. Декоративно-ужитковемистецтво. (Словник). Т.2. / Я.П.Запаско, І.В.Голод, В.І. Білик [та ін]. Львів: Афіша, 2000. 400 с.

16. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. К.: Либідь, 2005. 275 с.

17. Кардашов В.М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. К: Видав. дім «Слово», 2007. 296 с.

18. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2006. 228 с.

19. Коваленко М.М. Педагогічні умови розвитку уяви молодших дошкільників в процесі зображувально – ігрової діяльності// Науковий вісник Донбасу. № 3 (11), 2010. С. 55-58.

20. Коновець С.В. Образотворче мистецтво як засіб активізації дитячої творчості // Мистецтво та освіта, 2000. №3. С. 15-18.

21. Комарова Т.С. Дитяча художня творчість. М.:Мозаїка-Синтез, 2006. 171 с.

22. Корчінова О.В. Дитяча прикладна творчість. К.:Фенікс, 2005.123с.

23. Ликова І. А. Програма художнього виховання, навчання і розвитку дітей 2-7 років «Кольорові долоньки». М.: «Карпуз-дидактика», 2007 р.

24. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. напрямупідготов. "Дошк. освіта"] 2-е вид. Київ : Слово, 2010. 170 с.

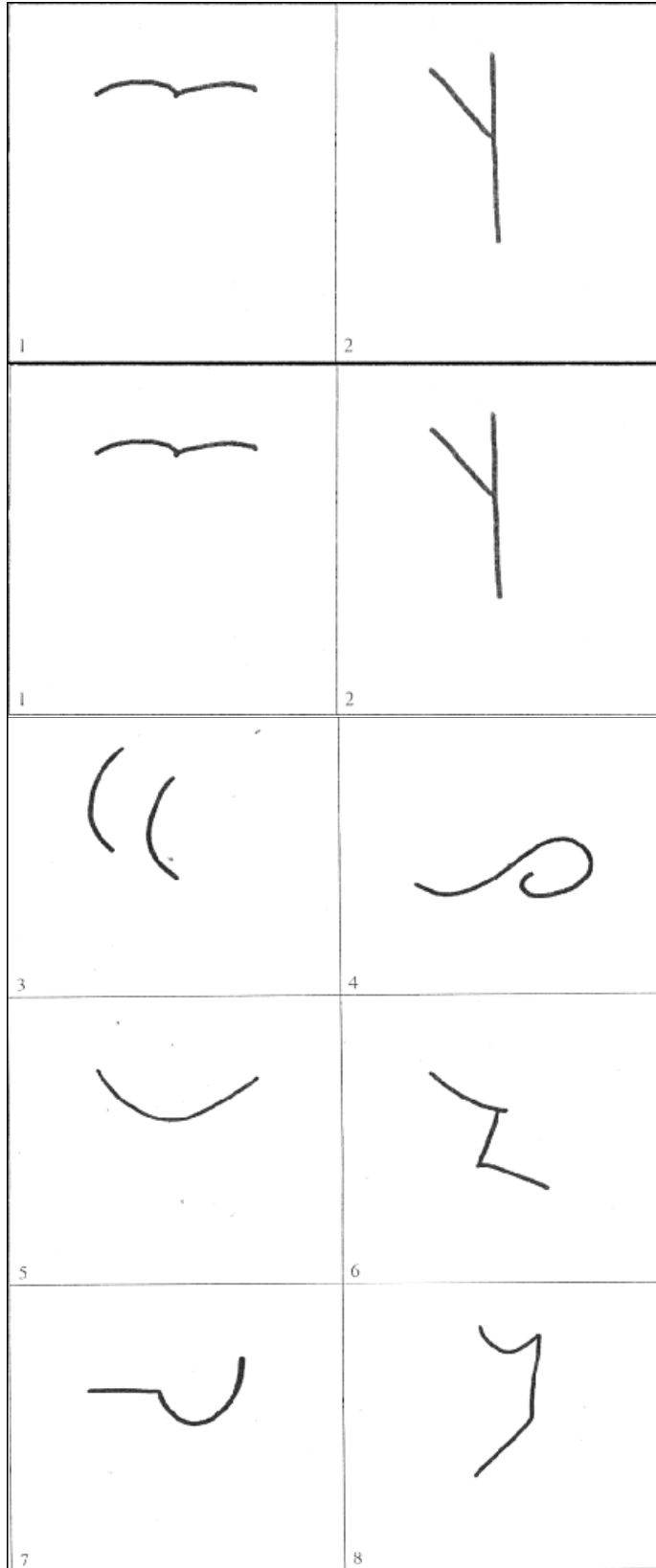
25. Найден О. Українське народне мистецтво ХХ ст. // Народне мистецтво, 2002. № 1-2. С. 12-13.
26. Макрідіна Л. Технологія ТРВЗ – сучасна технологія навчання творчості // Завуч. 2004. №34. С. 6-7.
27. Мельник А.М. Український живопис ХХ – ІХ ст.(альбом). К.: Галерея, 2007. 304 с.
28. Михайленко В.Є. Основи композиції. К.: Каравела, 2004. 304 с.
29. Моляко В.О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
30. Омеляненко Л. Опішнянська іграшка / Л.Омеляненко // Початкова освіта. – 2013. - № 24. – С.26-28.
31. Пасічний А.М. Образотворче мистецтво (Словник-довідник). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
32. Піроженко Т. О. Особистісний потенціал дошкільника: умови розвитку в сучасному суспільстві // Дошкільне виховання. 2012. № 1. С. 8-15.
33. Придатко Т.В. Мистецтво України 1991-2003 К.: Мистецтво, 2003. 256 с.
34. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). Наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. У 2 ч. К. : «МЦФЕР-Україна», 2014.
35. Повернення до витоків: народне мистецтво і дитяча творчість. Навчально-методичний посібник / під. ред. Шпікалової Т. Я., Поровський Г. А. М.: Гумоніт, Владос, 2000 р.
36. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник для студентів ВНЗ. К.: Академвидав, 2004. 456 с.
37. Сірченко Л. Петриківські півні: Урок 1. Такі схожі й такі різні. Урок 2. Малюємо півника// Джміль, 2008. №2. С. 24-25
38. Сірченко Л. Пташиний карнавал: Бесіда за твором Марії Приймаченко «Птахи»// Джміль. 2004. №1. с. 16-17

39. Стогнота Л. Народне мистецтво України на межі тисячоліть К.: Вістка, 2007. 247с.
40. Терещенко О.П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності: навч.-метод. посібник. К.: Світич, 2009. 208 с.
41. Торшилова Є.М. Шалун Естетичне виховання дошкільнят/ О.М. Торшилова // Дошкільне виховання, 2001. № 9.
42. Шарабура О. Народне мистецтво в естетичному вихованні дітей// Нова педагогічна думка, 2004. № 2. С. 94-97.
43. Шульга Л.М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання: конспекти лекцій і занять. К.: ІСДО, 2005. 234 с.
44. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: іст. нарис / Ф. С. Уманцев. Київ : Либідь, 2002. 328 с.
45. Яловська О. Народні перлини для маленької дитини. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 408 с.

Додатки

Додаток А

Діагностичний тест Е. П. Торренса «Незавершений малюнок»

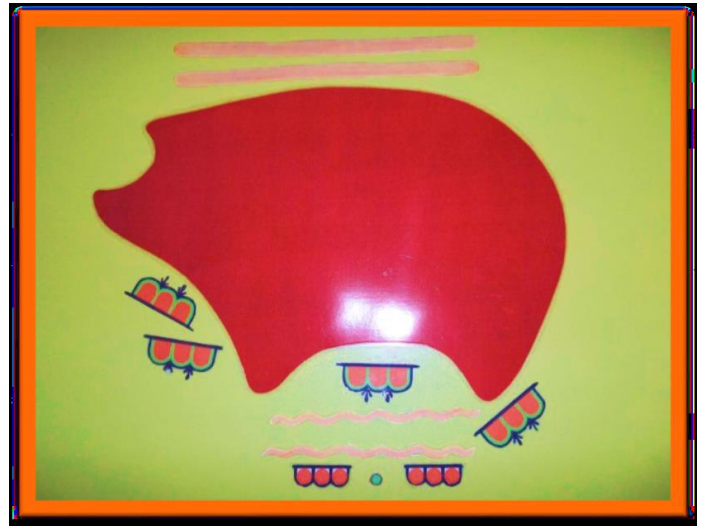

Дидактична гра «Українські візерунки»

Мета: сприяти розвитку творчих здібностей дітей засобами декоративно-прикладного мистецтва. Формувати вміння експериментувати і створювати з простих знайомих елементів (крапок, ліній), орнаменти у колі, квадраті, смужці, а також на площинних формах.

Завдання: створити візерунок з елементів, притаманних даному виду розпису, заповнити форму візерунком.

Опішнянський розпис

Петрівський розпис

Косівський розпис

Додаток В

Заняття

Тема: «Петріківський дивограй»

Програмовий зміст: познайомити дітей з петріківським розписом, зокрема з роботами майстрині Марфи Тимченко; вправляти дітей у виконанні основних мазків різними способами (пензлем та пальцем); прилучати до споконвічних традицій українського мистецтва; розвивати мислення, креативність, допитливість; виховувати охайність, любов до рідного краю

Обладнення: репродукції картин Марфи Тимченко, вироби петріківського декоративно-прикладного мистецтва, вишиті рушники, мольберт, фарби, палітри, пензлики, вода, вологі серветки, папір, зразок, буряк, морква, вугілля, глина, молоко, яйце.

Хід заняття:

I. Вступна частина

Організація дітей.

- Дітки, погляньте, як незвично сьогодні в нашому групі, скільки всього цікаво!

II. Основна частина

Сьогодні я запрошую Вас до музею, де зібрано твори майстрів петріківського декоративного розпису. Слово декоративний походить від слово «декор» - прикрашати, а петріківський від назви селища, де він виник. Найвідоміші майстри живуть в селі Петріківка. З давніх давен передають з покоління в покоління свої секрети розпису, свою майстерність.

Погляньте, це роботи відомої майстрині петріківського розпису Марфи Тимченко. Ця картина називається «Українське весілля». На ній художниця відобразила традиції та обряди українського народу. В центрі білим кольором зображена хата, розмальована рослинним орнаментом, з обох боків якої намальована калина. Назвіть основний колір, який використала Марфа Тищенко у своїй роботі.

Інша її робота «Диво-птахи». На ній майстриня зобразила чарівних птахів серед мальовничих квітів. Погляньте, яке гарне поєднання червоних та чорних барв.

Ми з вами підійшли до третьої картини. Що відбувається на цій картині? А хто думає інакше? Яка пора року зображена? Чому ви так думаете? Які барви для цієї композиції використала майстриня? Як би ви назвали цю картину? Не здогадуєтесь? А я вам підкажу. Свою роботу Марфа Тимченко назвала «Ранок на селі».

- А чи знаєте ви, за допомогою чого можна малювати? (Пензлики, рогозина, піпетка, та навіть пальчиками). Раніше пензлики робили з котячої шерсті, ним малювали тоненькі, немов ниточки лінії, фарби виготовляли з вугілля, сажі, соку буряка та моркви, розводили фарби молоком, додаючи яєчний жовток, щоб фарба була блискучою та яскравою. Ось скільки нового та цікавого ми дізналися під час подорожі до нашого музею.

- Ми з Вами підійшли до майстерні. Тут ми спробуємо відтворити петриківські візерунки. Сідайте за столи, вдягніть наруківники, щоб не забруднити одяг під час роботи.

Давайте пригадаємо які елементи рослинного орнаменту ми зустрічали на картинах Марфи Тимченко. Як у справжньої майстрині, у мене є палітра з чарівними фарбами, кожна фарба має своє значення:

Зелена – весна, добрий настрій,

Жовта – сонце, осінь, урожай,

Синя – небо, вода,

Коричнева – дерево,

Біла – чистота,

Чорна – земля,

Червона – вогонь, рідна домівка, кохання.

Сьогодні ми з вами намалюємо гроно червоної калини, як символ дівочої краси, відданості. Український народ дуже любить калину, її зображенням прикрашають домівки, про неї складають вірші, оспівують в піснях.

- Погляньте, яку гілочку калини намалювала я. На вашу думку, чим я виконала цю роботу? Будьте, уважні, зараз я вам покажу як виконати цей малюнок.

- Аркуш паперу покладіть вертикально, вузькою стороною до себе. Спочатку за допомогою пензлика я намалюю гілочку. Для цього мені потрібно пензлик спочатку занурити в воду, а потім в зелену фарбу. Кінчиком пензлика я проводжу плавну лінію згори донизу, поступово притискаючи пензлик до паперу. З верхівки гілочки відходять тоненькі лінії, які я малюю кінчиком пензлика. Їх чотири. У напрямку до гілочки я проводжу ще дві лінії. Це майбутні листочки. Більше пензлик мені не потрібен. Тепер працює мій вказівний пальчик правої руки. Спочатку я занурюю його в червону фарбу і притискаю кінчик вказівного пальця до паперу. Це у мене будуть ягоди калини. Починаю малювати листя. Спочатку занурюю палець в зелену фарбу, а потім лише торкаюсь жовтої. Веду плавну лінію, потім ще декілька.

- Щоб гарно виконати роботу нам потрібно підготувати наші пальчики. Будь-ласка встаньте всі з-за столу і приготуйте руки.

Фізкультхвилинка

Що малюємо спочатку? За допомогою чого малюємо гілку? Якого кольору будуть ягоди?

III. Самостійна робота дітей.

Лунає спокійно лірична мелодія

IV. Заключна частина

- Які гарні у вас вийшли роботи! Мені вони дуже сподобалися. А чи подобають вони вам? З яким видом декоративного-прикладного мистецтва ми з вами познайомились? (петриківський розпис)

- Твори якої художниці ми сьогодні розглянули? (Марфи Тимченко)

- Що найбільше вам запам'яталось?

- Молодці дітки!

Заняття

Тема. «Опішнянські мотиви»

Програмовий зміст: виховувати інтерес та повагу до народної творчості, патріотичні почуття на основі знайомства з народним мистецтвом рідної країни; викликати бажання наслідувати майстрів; розвивати мислення, мовлення, увагу, уяву, творчість, дрібну моторику рук, самостійність, фантазію, відчуття ритму, кольоросприйняття; стимулювати інтерес до декоративного малювання, заохочувати дітей до створення робіт за мотивами народних промислів; продовжувати вчити дітей малювати рослинні орнаменти, складаючи ритмічний візерунок, створювати декоративний розпис із природи;

Обладнання: зразки опішнянської кераміки, затоновані паперові тарілки, гуаш, пензлики, вода, серветки; картинка – гончар за роботою.

Попередня робота: ліплення посуду, тонування форми – тарілочки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Ярмарок, ярмарок!

Шумить веселий ярмарок!

Скоріше, не барися –

Прийди і подивися!

Давайте і ми завітаємо на ярмарок, а точніше, це куточок ярмарку завітав до нас.

II. Основна частина

Вихователь звертає увагу дітей на виставку опішнянської кераміки. Усі ці зразки посуду зроблені у Опішні. Опішня — це старовинне козацьке містечко на Полтавщині. З давніх часів тут жили майстри, які робили з глини різний посуд, іграшки, а потім розписували його у своїй неповторній манері. Українські гончарі виробляли різноманітний посуд для приготування, зберігання й подавання до столу всіляких страв: горщики, миски, глечики, макітри, барильця. Робили вони й декоративний посуд — такий, що використовують не для куховарства, а для прикрашання оселі. Виготовляли також дитячі іграшки.

Спочатку гончар готував глину, перемішуючи її з водою. Потім глину збивали спеціальним молотом, через день чи два її місили руками або ногами. Після виготовлення виробу його ставили підсихати, потім розписували й наносили захисний шар, щоб фарба не потріскалась, а виріб блищав. Потім ще випалювали у спеціальній пічці — горні.

- Що вам найбільше подобається на виставці? Чому? (Відповіді дітей.)

- Пропоную вам сьогодні стати справжніми майстрами і розписати тарілочку, які ми з вами приготували. Та спочатку пограємося з пальчиками.

Пальчикова гімнастика «Ми — гончарі»

Гончарями щоб нам стати,

Треба пальці розім'яти.

Спершу глину треба м'яти,

Потім стовпчики скачати.

Далі кришку додамо,

Ще і ніжки зліпимо.

Вихователь показує та пояснює прийоми роботи. Звертає увагу на ритмічність повторення елементів візерунка, кольори, які використовують майстри.

III. Самостійна робота дітей.

Музичний супровід. За потреби вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.

IV. Заключна частина.

- Які гарні тарілочку вийшли, наче у справжніх майстрів. Скажіть, яка тарілочка найбільше схожа на зразок? А яка найохайніша? На якій тарілочці весь візерунок намальований правильно?(Відповіді дітей.)

Організація виставки дитячих робіт.

Заняття

Тема: «Димківський півник»

Програмовий зміст: вчити дітей розписувати візерунками іграшку - фігуру за народними (димківським) мотивами. Використовувати різні елементи розпису (прямі лінії, хвилясті, точки, кільця, кола, овали, ромби). Удосконалювати техніку малювання гуашевими фарбами, малювання кінчиком пензля на об'ємній формі, повертаючи і розглядаючи її з усіх сторін. Виховувати почуття кольору, вміння розповідати про свою роботу і про роботи своїх товаришів. Розвивати творчі здібності.

Обладнання: димківські іграшки (для розглядання), зразки елементів розпису на дошці, палітра, пензлі (тонкі і товсті), серветки, гуашеві фарби.

Попередня робота: ліплення півників з солоного тесту на заняттях з ліплення.

Хід заняття

I. Вступна частина.

Діти сидять півколом на стільчиках на килимі, у центрі стіл, на якому розставлені димківські іграшки.

- Сьогодні ми з вами вирушаємо у цікаву подорож в світ мистецтва, де ще раз познайомимося з димківськими іграшками.

II. Основна частина.

- Глиняні розписні іграшки робили дуже давно, продавали їх на весняних торгах і ярмарках, куди стікався народ на святкове гуляння.

- Перерахуйте назви іграшок, які ви бачите на столі? Ми бачимо панночку і гармоніста, індика, півня і конячку.

- З якого матеріалу роблять іграшки майстра? Правильно, з глини. Значить, іграшки які? Вірно, глиняні.

- Які елементи розпису ви бачите на іграшках? Прямі та хвилясті лінії, точки, кільця, кола, овали, ромби.

- Які кольори використовували художники для розпису димківської іграшки? Синій, червоний, жовтий, зелений, малиновий кольори. Ще чорний і золотистий. Правильно, всі кольори яскраві, ошатні, святкові.

- Візерунки в димківських іграшках не випадкові, а традиційні. «Багато-багато років тому майстрині стали розписувати свої іграшки колами, прямими і хвилястими лініями. Такі візерунки всім сподобалися, полюбилися. Ці майстрині навчили інших майстринь - своїх дочок і внучок, а ті своїх дочок. І в наші дні майстрині в селі Димково продовжують розписувати іграшки так, як це робили їхні бабусі та прабабусі».

Зараз ми з вами сядемо за столи і будемо розписувати наших півників.

- Давайте ще раз розглянемо з вами нашого виліпленого півника.

- Які частини тіла є у півника? Правильно, голова, тулуб, хвіст, лапи; на голові гребінець і борідка, дзьоб, очі.

- Візерунок на з йде рядами зверху вниз і по тулубу. Спочатку потрібно намалювати всі вертикальні лінії. Це краще зробити тоненьким пензликом. Потім лінії горизонтальні. А потім поставити крапки - кіл навколо або уздовж вже намальованих рядів.

III. Самостійна робота дітей.

Музичний супровід.

IV. Заключна частина

Діти розглядають півників і виділяють самого яскравого, святкового. Пояснюють свій вибір. Розповідають чим їм сподобався той чи інший півник.

Заняття

Тема: «Опішнянський посуд»

Програмовий зміст: розширити знання дітей про гончарство, гончарні вироби, їх призначення, зокрема про Опішнянський керамічний посуд; вчити прикрашати його, виконувати візерунок на пласкій формі, що імітує керамічний посуд, самостійно створювати візерунок, характерний опішнянській кераміці, добирати відповідні кольори; закріпити вміння малювати вільні мазки, хвилясті, крапки, дуги; закріпити знання назв предметів посуду; розвивати самостійність, уважність; виховувати інтерес до рідної культури, до національних традицій і інтерес до декоративного малювання.

Попередня робота: розгляд ілюстрацій «Опішнянська кераміка», «Скарби українського народного мистецтва», бесіди «Гончарство – народне ремесло», «Виготовлення глиняного посуду», перегляд відео - презентації «Руками творяться дива», «Робота гончара» «написання листа гончару Микиті».

Обладнання: площинні форми посуду, фарби гуашеві(блакитного, жовтого, зеленого, білого, червоного, кольорів), пензлі, банки з водою, тички, серветки, палітри, «бандероль від гончара Микити».

Хід заняття

Організаційний момент (привітання):

В групі грає українська народна пісня. Діти стоять на килимочку півколом.

Вихователь:

Доброго ранку, рідний наш дім!

Доброго ранку, діткам усім!

Доброго ранку сонечку ясному!

Доброго ранку садочку прекрасному!

Погляньте – оберніться

Одне одному всміхніться!

Вихователь: Малята, я сьогодні вранці, коли прийшла до дитячого садочка, знайшла під дверима велику коробку. Це посилка для вас, малята. (Вихователь показує коробку, яка стоїть на столику)

- Але хто ж нам її надіслав? Як ви, думаєте?(Відповіді дітей). Ой, на ній є адреса відправника. Зараз подивимось від кого ця посилка.

«Полтавська область, м. Опішня від діда Микити»

- Дітки, а хто ж це за дід Микита?(Відповіді дітей)
- Так, це дідусь, якому ми з вами писали листа. Давайте згадаємо, що ми писали йому і навіщо.(Розповідь дітей)
- Хочете подивитися, що прислав нам Старий Гончар? То підходьте. (Вихователь по черзі дістає предмети із коробки, а дітки називають цей предмет та його призначення).
- Ось, дивіться, скільки посуду нам прислав Гончар Микита. А як ми можемо назвати весь цей посуд?

Діти: (Опішнянська кераміка)

- Так, дійсно це Опішнянська кераміка. А, скажіть малята, з якого матеріалу виготовляють кераміку?(Відповіді дітей)

Діти сідають на місця.

- Давайте пригадаємо як гончарі виробляють посуд?(Розповідь дітей).
- Молодці, ви дуже добре знаєте, як виготовляється глиняний посуд. Ось, подивіться, який він гарний. Як гарно розмальований. Які ви бачите візерунки? Що вони можуть означати? Які кольори використав майстер?(Відповіді дітей)
- Дітки, а як ви гадаєте, навіщо гончарі розмальовували посуд?(Відповіді дітей).
- Ой, малята! В коробці є ще лист від гончара Микити. Зараз я вам прочитаю. Вам же цікаво, що він написав?

«Дорогі дітки! Я дуже радий, що ви звернулися до мене за допомогою. Я підтримую ваш задум по створенню міні - музею опішнянської кераміки. Тому і вирішив прислати свої гончарні вироби. Сподіваюсь, що вони вам сподобались. Проте я також хочу у вас попросити спробувати розписати паперові форми посуду, використовуючи опішнянський орнамент і надіслати мені. Я з нетерпінням буду чекати ваші роботи. Удачі! З повагою гончар Микита»

Вихователь: Дітки, ми розмалюємо діду Микиті посуд, так як він просить?

Діти: Так, розмалюємо.

Вихователь: Тож давайте підемо до нашої художньої майстерні.

Діти підходять до столів, на яких підготовлені фарба, пензлики і паперові силуети посуду.

- Зараз малята, ви виберете заготовку посуду, яку б ви хотіли розписати(тарілка, куманець, глечик, макітра, горщик, кухлик). Всі вибрали? Тоді, я пропоную вам подивитися на готові зразки розписаного посуду і згадати елементи опішнянського розпису.*(Розповідь дітей)*
- Молодці дітки! А тепер, перед тим як працювати, нам треба розім'яти пальчики.

Пальчикова гімнастика «Ми — художники»

(Діти виконують рухи відповідно до тексту.)

Щоб нам гарно малювати,

Треба пальці розім'яти.

Будем кільця малювати,

Лініями прикрашати.

Далі дуги і крапки,

І яскраві квіточки.

Вихователь:

- Дітки, ви можете користуватися не тільки пензликом, а ще і своїм пальчиком, наприклад для малювання ягідок. Кому буде потрібна допомога, звертайтеся, я підкажу і не забувайте про охайність – користуйтеся серветками. А тепер починайте працювати, як справжні майстри.

Самостійна робота дітей під спокійну музику. Вихователь за потребою показує на своєму зразку елементи розпису.

Вихователь: Ви молодці! У вас вийшов дуже гарний посуд. Ми обов'язково надішлемо ваші роботи діду Микиті. Я впевнена він буде задоволений вашими роботами.

Підсумок заняття:

- Діти, вам сподобалося наше заняття? Про що ми сьогодні говорили? Вам сподобалося прикрашати посуд? Які елементи ви використовували під час розпису? Що вам вдавалось найлегше? Що найважче? А що вам найбільше сподобалось? (Відповіді дітей)

Заняття

Тема: «Петриківський дивогай»

Програмовий зміст: познайомити дітей з петриківським розписом; навчати малювати на папері візерунки із рослинних елементів за мотивами петриківського розпису; вправляти дітей у виконанні основних мазків різними способами (пензлем та пальчиком); прилучати до традицій українського мистецтва; розвивати мислення, креативність, допитливість; виховувати охайність, інтерес до народних традицій, до розпису.

Матеріали: вироби петриківського декоративно-прикладного мистецтва, таблиці зі зразками елементів візерунків різних видів розпису, презентація, ілюстрації, фарби, палітри, пензлики, вода, вологі серветки, папір, зразок, яйце.

Хід заняття:

I. Вступна частина.

- Діти, до нас сьогодні завітали на заняття гості. Давайте ми з вами привітаємось і подаруємо їм свої усмішки.

(діти вітають та сідають на стільчики, перегляд презентації, ілюстрацій)

Багата українська земля народними умільцями. Кожна область, кожний район славиться своїми витворами народних умільців. Серед них гончарі, різблярі по дереву, вишивальниці, художники... Людина завжди прагне до прекрасного. Ось ви, любі діти, який би обрали для себе дім – простий, сірий, темний чи веселий, яскравий, прикрашений. (відповіді дітей)

Є на Україні на Дніпропетровщині мальовниче село Петриківка. З давніх-давен жителі того села почали прикрашати свої хати красивими малюнками. Оздоблювали стіни мальовничими квітами, травичкою, ягодами. Не можна було знайти в цьому селі жодної хати, яка б не була розмальована.

Казкові квіти розквітали на стінах побілених хат, на стінах у хаті, навколо вікон, навколо печі. Пізніше і в наші часи такі візерунки широко використовують в оздобленні побутових предметів (посуду, скриньок), у книжковій графіці, в розписі тканин і т.п. Чудові квіти і ягоди стали особливістю петриківського декоративного розпису.

Слово декоративний походить від слово «декор» - прикрашати, а петриківський від назви селища, де він виник. Найвідоміші майстри живуть в селі Петриківка. З давніх-давен передають з покоління в покоління свої секрети розпису, свою майстерність.

Вірш про Петриківських майстринь.

Стіни в квітах, пічка квітне,

Де цвітіння це привітне?

Знають це старі й малі,

В Петриківці, у селі.

Там бабусі так малюють,

Що художників дивують.

Став відомим на весь світ,

Той квітковий диво цвіт.

II. Основна частина.

- Сьогодні я вам хочу запропонувати спробувати відтворити петриківські візерунки та стати справжніми майстрами. Сідайте за столи та будьте дуже уважними. (діти сідають за столи)

Майстри Петриківки – малюють без контуру, а ми з вами лише вчимося, отже будемо малювати по наміченому контуру. Окрім пензля, петриківські художники використовують стеблини, а ягоди та деякі квіти малюють просто пальцем. Для розпису на папері використовують яєчний жовток, додаючи його до фарби. Називається така технологія розпису яєчна темпера.

Показ вихователя супроводжується розповіддю.

Спочатку треба розвести потрібну фарбу з водою, нанести її на палітру і сюди ж додати яєчний жовток, усе перемішати. Фарба має нагадувати за густотою сметану.

Характерною особливістю всіх малюнків петриківських узорів є розміщення в його центрі трьох великих квіток. Зверніть увагу на зразок, розгляньте його.

Сьогодні ми з вами намалюємо гроно червоної калини, вже знайомим вам способом, малювання пальчиком, в ягодах намічений верх і низ грона. Не

забуваємо користуватися серветкою. Далі приступаємо до малювання квітів, першу - ми будемо малювати пензликом, використовуючи елемент «зернятко».

"Зернятко" - це простий мазок, профіль якого залежить від пензлика. Він є одним з основних елементів петриківського розпису, з допомогою якого створюються всі орнаментальні мотиви.

Вздовж лінії, проведеної олівцем, пензликом наносимо мазки - "зернятка". Тримати пензлик треба так, щоб вусик "зернятка" був перпендикулярний до лінії. При цьому корпусом пензлика натискають так, щоб мазок мав форму краплі води. Повторюючи мазок багато разів, треба намагатися отримати однакову відстань між мазками.

Дві наступні квітки малюємо пальчиком. Починаючи зверху, щільно притиснути палець до паперу і спускаючи вниз послабити, зверху яскравіше і видніше контури, а внизу вийде слабкіше колір. Так само і заповнюємо середину цих квітів, пелюстки вийдуть коротші.

Середину першого квітки зафарбовуємо яскравим кольором, я зафарбувала жовтим.

А листочки домалюємо на наступному заняття, я вас познайомлю з «перехідним мазком»

III. Самостійна робота дітей.

(Лунає спокійно лірична мелодія)

IV. Заключна частина

Які гарні у вас вийшли роботи! Мені вони дуже сподобалися. А чи подобають вони вам?

З яким видом декоративного-прикладного мистецтва ми з вами познайомились? (петриківський розпис)

Що найбільше вам запам'яталось?